

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ZVLÁŠTNOSTI VÝSLECHU U DĚTÍ

Autor práce: Zdeněk Jánský, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: PaedDr. Vladimír Kříž

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2025

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Zdeněk Jánský, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: **Zvláštnosti výslechu u dětí**

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: **Peculiarities of Interrogation in Children**

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce: PaedDr. Vladimír Kříž

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): listopad 2024

Cíl bakalářské práce: Cílem bakalářské práce je zhodnotit specifika a zvláštnosti výslechu dětí se zaměřením na psychologické aspekty, právní rámec a vhodné metody vedení výslechu s ohledem na věk a zranitelnost dětských svědků či obětí, a navrhnout doporučení pro optimalizaci výslechových postupů, které zajistí ochranu práv dítěte a získání spolehlivých informací pro potřeby trestního řízení.

Student: Zdeněk Jánský, DiS.	22.11.2024 datum	 podpis
Vedoucí práce: PaedDr. Vladimír Kříž	23.11.2024 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	2.12.2024 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	4.12.2024 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	10.12.2024 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucím bakalářské práce PaedDr. Vladimíru Křížovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

JÁNSKÝ, Z. *Zvláštnosti výslechu u dětí*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2025. 54 s. Vedoucí bakalářské práce: PaedDr. Vladimír Kříž

Klíčová slova: děti, výslech, zvláštnosti výslechu, oběť, pohlavní zneužití

Tato bakalářská práce se zabývá specifiky výslechu dětí v rámci trestního řízení, a to z hlediska právního, psychologického a kriminalistického. Práce analyzuje psychologické aspekty, které ovlivňují dětské výpovědi, a zabývá se metodami, jež mohou pomoci překonat bariéry v komunikaci s dětmi. Důležitá je také problematika věrohodnosti dětské výpovědi, kterou práce hodnotí na základě subjektivních a objektivních faktorů. Věnována je pozornost i zvláště zranitelným oběťm a jejich právům, stejně jako praktickým postupům při výslechu dětí, včetně využití speciálních výslechových místností. Cílem práce je poukázat na klíčové faktory, které mohou ovlivnit kvalitu výslechů dětí, a navrhnout doporučení pro zlepšení praxe výslechů s ohledem na ochranu dětí a jejich psychického zdraví.

ABSTRACT

JÁNSKÝ, Z. *Peculiarities of Interrogation in Children*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2025. 54 pgs. Supervisor: PaedDr. Vladimír Kříž

Key words: children, interrogation, peculiarities of interrogation, victim, sexual abuse

This bachelor's thesis examines the specifics of interviewing children in criminal proceedings from legal, psychological, and criminological perspectives. It analyzes psychological factors influencing children's testimonies and explores methods to overcome communication barriers. The thesis also evaluates the reliability of children's testimonies, considering both subjective and objective factors. Special attention is given to vulnerable victims and their rights, as well as practical procedures for interviewing children, including the use of specialized interview rooms. The aim is to highlight key factors affecting the quality of children's interviews and propose recommendations to improve interview practices while ensuring the protection and psychological well-being of children.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Výslech a jeho základní taktické postupy	11
2.1 Základní taktické postupy výslechu	13
2.1.1 Formátování kontaktu vyslýchajícího s vyslýchaným	13
2.1.2 Analýza výpovědi v průběhu výslechu	14
2.1.3 Psychologická pomoc vyslýchanému, aby si vybavil zdánlivě zapomenuté a překonal chybné vzpomínky	15
2.1.4 Psychologické působení na vyslýchaného k překonání jeho orientace vypovídat lživě	16
2.2 Psychologie výslechu z pohledu psychoanalýzy	17
2.3 Psychologie výslechu z pohledu transakční analýzy	18
3 Výslech v kriminalistické praxi	20
3.1 Výslech v pojetí trestního práva, výpověď obviněného a svědka	21
3.2 Policejní psychologie	21
4 Výslech dětí a mladistvých a věrohodnost jejich výpovědi	23
4.1 Zvlášť zranitelná oběť	26
4.1.1 Práva zvlášť zranitelných obětí	27
4.2 Viktimizace	28
4.3 Psychologická charakteristika dětství a dospívání	28
5 Specifika výslechu dětí.....	32
5.1 Rozdíly při vedení výslechu s dětmi	34
5.2 Výslech dítěte jako svědka § 102 tr. řádu.....	35
5.3 Speciální výslechové místnosti	36
5.3.1 Osoby, které mohou být přibrány	38
5.3.2 Demonstrační loutky „Jája a Pája“	40
5.3.3 Dětská kresba	42

5.3.4	Videozáznam.....	43
5.4	Kazuistiky.....	44
	Závěr	48
	Seznam použitých zdrojů	50
	Seznam zkratek	53
	Seznam obrázků	54

Úvod

Děti jako zvlášť zranitelná skupina představují specifický subjekt trestního řízení, a jejich výslech je proto významnou a citlivou součástí vyšetřování. Tato práce se zaměřuje na problematiku výslechu dětí v trestní praxi a na zajištění jejich ochrany před sekundární viktimizací. Součástí analýzy je zkoumání psychologických aspektů výslechových situací, role neverbální komunikace a významu přípravy výslechů, aby byl proces nejen efektivní, ale i šetrný.

Výslechy dětí výrazně ovlivňuje jejich mentální a emoční vyspělost, schopnost reprodukovat události a zpracovat prožité trauma. Výpovědi dětí mohou být náchylnější k ovlivnění než výpovědi dospělých, a proto je důležité při výslechu využít techniky, které zohledňují jejich věk, psychickou odolnost a individuální schopnosti. Zároveň je nutné dbát na to, aby proces neprohluboval trauma dítěte, ale umožnil mu výpověď zpracovat co nejpřirozenějším způsobem.

Velice důležitý aspekt při výslechu dětí představuje vhodně upravené prostředí. Speciální výslechové místnosti zařízené tak, aby působily klidně a dětem přátelsky, mohou zásadně přispět k navázání důvěry mezi vyslýchajícím a vyslýchaným. Výslech dětí by měl probíhat s maximální citlivostí a s využitím metod, jako jsou otevřené otázky, demonstrační pomůcky nebo videozáznamy, které zamezí nutnosti výslech opakovat.

V neposlední řadě je potřeba multidisciplinární spolupráce mezi kriminalisty, psychology a právníky. Tato spolupráce umožňuje propojení odborných znalostí, které mohou zlepšit kvalitu výslechu i ochranu dětí.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je zhodnotit specifika a zvláštnosti výslechu dětí se zaměřením na psychologické aspekty, právní rámec a vhodné metody vedení výslechu s ohledem na věk a zranitelnost dětských svědků či obětí, a navrhnout doporučení pro optimalizaci výslechových postupů, které zajistí ochranu práv dítěte a získání spolehlivých informací pro potřeby trestního řízení.

Teoreticko-metodická analýza základního problému, který bude v bakalářské práci řešen: Bakalářská práce bude zpracovávána na základě metody popisné a teoreticko-praxeologické a v teoretické části se bude zabývat výslechem v kriminalistické praxi a v pojetí trestního práva. Budou definovány pojmy jako výpověď svědka, obviněného a pojem policejní psychologie. Dále se práce zaměří na základní taktické postupy výslechu a na psychologii výslechu z pohledu psychoanalýzy a transakční analýzy. Poté se práce bude věnovat již výslechu dětí a mladistvých, kde budou charakterizována specifika jejich výslechu.

V praktické části bude monologickou metodou popisu podrobně popsána speciální výslechová místnost, která je určena především pro výslechy dětí, které se staly obětí či svědkem závažné trestné činnosti a teoreticko-praxeologickou metodou bude vyličen, jak v těchto místnostech jejich výslech probíhá, a budou popsány případy kazuistiky.

2 Výslech a jeho základní taktické postupy

Pod pojmem výslech z hlediska taktického si lze představit určité promyšlené jednání vyslýchajícího za účelem získání informací o vyšetřované události. V souvislosti s pojmem psychologie výslechu je vhodné uvést, že původně se psychologie zaměřovala na výpověď. Přibližně v 60. letech 20. století dochází k zaměření na psychologii výslechu, která je vědní disciplínou, jež se zabývá samotným výslechem a zároveň usiluje o produkci poznatků, které může využít nejen psycholog, ale i samotný vyslýchající.¹

Pokud se zaměříme na taktiku policejního výslechu, je důležité vyslýcháného něčím překvapit – něčím, co nebude očekávat a na co se nemohl předem připravit. Z tohoto důvodu se vyslýchaným osobám zpravidla neprozrazuje předem téma výslechu, aby si nemohly připravit vymyšlený příběh, který by byl v jejich prospěch, i když ve skutečnosti nemusí odpovídat pravdě. Pokud nemá svůj příběh dostatečně promyšlený, může se do něj zamotat a my ho můžeme přistihnout při lži. Pro policistu je důležité klást otázky správně a ve vhodný okamžik.

Výslech lze obecně definovat jako právně regulovaný a řízený proces, jehož cílem je získat, analyzovat, vyhodnotit a zdokumentovat informace týkající se vyšetřované skutečnosti, tedy konkrétního skutku. Je důležité vnímat výslech jako multidisciplinární institut, jehož správné pochopení vyžaduje zapojení několika vědeckých oblastí, zejména trestního práva, kriminalistiky a psychologie. Tento proces můžeme chápat jako procesní úkon, kriminalistickou metodu nebo specifickou formu sociální interakce, a to v závislosti na tom, z jakého vědeckého pohledu jej zkoumáme. Trestní právo definuje právní postavení vyslýchané osoby, zatímco kriminalistika poskytuje metody pro získávání informací relevantních z hlediska práva i kriminalistiky. Kombinace poznatků z těchto dvou disciplín formuje procesní pravidla a postupy při výslechu, čímž se vytváří jeho kvantitativní rámec. Psychologie naopak přispívá k pochopení kvalitativních aspektů, mezi něž patří prožívání a chování jednotlivých účastníků výslechu. Z uvedeného vyplývá, že výslech je komplexní proces kladoucí vysoké nároky na osobu, která jej vede. Jejím hlavním cílem je dosáhnout co nejúplnější a nejpravdivější výpovědi od vyslýchané osoby. Abychom správně

¹ SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 10.

porozuměli podstatě výsledku, je nutné jej analyzovat z perspektivy kriminalistiky, trestního práva a psychologie.²

Psychologický aspekt výsledku je předmětem zkoumání vědní disciplíny známé jako forenzní psychologie. Tato oblast psychologie se obecně zaměřuje na studium prožívání a chování, což platí i v případě výsledkové interakce. Forenzní psychologie tedy zkoumá výslech jako proces probíhající mezi vyslýchajícím a vyslýchaným. Podle doktora Spurného lze výslech chápat jako dynamický, relativně uzavřený systém vzájemných interakcí mezi účastníky, který je časově vymezen a probíhá za specifických podmínek. Z tohoto hlediska je výslech také procesem formování výpovědi, jež představuje výsledek těchto interakcí. Vzájemné působení mezi vyslýchajícím a vyslýchaným tvoří základ výsledkové situace, která se odlišuje od jiných situací svým zaměřením, obsahem, průběhem, motivací a charakterem vztahů mezi účastníky. Celkově lze výslech z psychologického pohledu vnímat jako specifický typ sociální situace.³

V kriminalistickém aspektu výsledku je hlavním cílem získání informací, které jsou právně a kriminalisticky relevantní a umožní objasnit skutkový stav bez jakýchkoli důvodných pochybností. Pokud je tento cíl splněn, stává se správně zaznamenaná výpověď jedním z klíčových zdrojů informací v rámci trestního řízení. S tímto jsou jednoznačně spojeny paměťové stopy, které vznikají díky smyslovému vnímání člověka. Při výslechu jsou důležité zejména ty paměťové stopy, jež byly vytvořeny v přímé souvislosti s událostí mající kriminalistický význam. Proces ukládání těchto informací do paměti lze zjednodušeně popsat jako transformaci vjemu v lidském vědomí. Smyslový orgán převede podnět na nervový impuls, který se přenesení do mozku, kde dochází k biochemickým změnám v paměťových buňkách.⁴

Z pohledu trestního práva je výslech procesním úkonem, který patří mezi nejvýznamnější a nejčastěji používané důkazní prostředky. Jeho účelem je získat informace o událostech souvisejících s předmětem trestního řízení, tedy o skutku, který má trestněprávní význam. Výsledkem výsledku je výpověď, jež slouží jako nositel informací. Ta se dělí podle postavení vyslýchané osoby na výpověď obviněného, poškozeného, svědka nebo znalce. Tato výpověď následně funguje jako důkazní

² SPURNÝ, J. *Psychologie výsledku*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 13-14.

³ Tamtéž, s. 23.

⁴ STRAUS, J. *Úvod do kriminalistiky*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. s. 89-90.

prostředek v rámci trestního řízení. Hlavním cílem výslechu je zjistit, zda došlo ke skutku, zda je tento skutek trestným činem, a pokud ano, určit pachatele. Hlavní právní normou, která reguluje výslech z trestněprávního hlediska, je zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Tento zákon stanovuje právní rámec pro průběh výslechu, včetně zásad a pravidel pro protokolaci. Jako důkaz lze v soudním řízení využít pouze výpověď získanou v souladu s těmito pravidly. Výslech je upraven v první části, hlavně páté trestního řádu nazvané „Dokazování“. Výslech obviněného se řídí §§ 91–95, zatímco výslech svědka je upraven v § 101 a následujících. Úkolem obou typů výslechu je co nejpřesněji a nejjasněji objasnit skutečnosti důležité pro trestní řízení.⁵

2.1 Základní taktické postupy výslechu

Při výslechu v kriminalistice se aplikují různé kriminalisticko-taktické postupy, aby bylo dosaženo cíle výslechu. Nejsou využívány odděleně, ale ve vzájemných souvislostech podle potřeby výslechu. Mezi tyto postupy patří: formování kontaktu vyslýchajícího s vyslýchaným, analýza výpovědi v průběhu výslechu, psychologická pomoc vyslýchanému při vybavování zdánlivě zapomenutých informací a překonávání chybných vzpomínek a psychologické působení na vyslýchaného s cílem překonat jeho snahu vypovídat lživě nebo odmítat výpověď. První dva postupy se využívají při každém výslechu, zatímco další dva pouze podle potřeby.⁶

2.1.1 Formátování kontaktu vyslýchajícího s vyslýchaným

Každý vztah se nějak vyvíjí, a to platí i pro vztah mezi vyslýchajícím a vyslýchaným. Vyslýchaný musí postupně získat k vyslýchajícímu důvěru a mít potřebu se mu svěřit, aby se mu ulevilo. Aby k tomu došlo, musí mít pocit, že mu vyslýchající nechce ublížit, ale naopak pomoci. Takový dojem lze navodit tím, že policista bude objektivní, nestranný, bude se řídit zákonem, nebude dávat nereálné sliby a nepodlehne emocím. Vyslýchaný musí nabýt dojmu, že sám chce začít mluvit pravdu.

Při výslechu neprobíhá pouze verbální komunikace, ale i komunikace nonverbální. Gesta, mimika nebo postoj těla jsou z psychologického hlediska velmi

⁵ Srov. § 92 odst. 1 a § 101 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁶ MUSIL, J. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1994. s. 158.

důležité a vyslýchající si je musí uvědomovat a kontrolovat, aby jeho verbální i nonverbální projevy byly v souladu. Stejně tak jsou pro vyslýchajícího důležité i nonverbální projevy vyslýchaného, neboť z řeči těla lze odhalit mnoho faktorů, které se vyslýchaný snaží ve verbální komunikaci zamaskovat. Nejlépe lze tyto projevy analyzovat při výslechu zaznamenaném videozáznamovou technikou, která umožňuje dodatečný a podrobný rozbor.⁷

Psychologický kontakt mezi vyslýchajícím a vyslýchaným, jak již bylo mnohokrát zdůrazněno, představuje klíčový faktor ovlivňující kvalitu výpovědi. Proto se řadí mezi nejdůležitější prvky taktiky výslechu. Jeho formování je obzvláště významné v úvodní fázi výslechu, kdy dochází k prvnímu setkání mezi vyslýchajícím a vyslýchanou osobou. Tento proces zahrnuje vytvoření prostředí, ve kterém vyslýchaný nejen cítí potřebu vypovídat pravdivě, ale tuto potřebu skutečně naplní. Naopak absence psychologického kontaktu vede ke vzniku konfliktní výslechové situace, kdy je nutné použít speciální taktické postupy k motivaci lživě vypovídající osoby k pravdivé výpovědi.⁸

K navázání kontaktu lze využít jednoduché techniky z oblasti verbální i neverbální komunikace. V rámci slovního projevu je důležité oslovovat osobu správným titulem a jménem, což v dotyčném vyvolává pocit sympatie a vytváří dojem korektního a rovnocenného jednání.

Na začátku výslechu je vhodné, aby si vyslýchající připravil takzvané kontaktní otázky, tedy otázky, na které může vyslýchaný snadno a bez dlouhého přemýšlení odpovědět.⁹

2.1.2 Analýza výpovědi v průběhu výslechu

Po celou dobu výslechu je nezbytné průběžně analyzovat jeho průběh. Tento proces slouží k vytvoření představy o úplnosti a věrohodnosti dosavadní výpovědi. Pokud během výslechu zjistíme rozpory, může to mít dvě příčiny: buď došlo k dezinformaci paměťové stopy vyslýchaného, tedy k chybnému vybavení vzpomínek,

⁷ KADANÍK, J. *Psychologické aspekty taktiky při výslechu občanů na celní správě*. Masarykova Univerzita, Fakulta sportovních studií, Katedra společenských věd ve sportu, Brno. 2008. s. 26-27.

⁸ PORADA, V. *Kriminalistika*. 2. [díl]. Olomouc: Univerzita Palackého, 1995. s. 63.

⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Základy psychologie výslechu*. Kriminalistický sborník, 2000. roč. 44, č. 3. s. 33.

nebo vyslýchaný záměrně lže. I osoba, která chce vypovídat pravdivě, může podat zkreslenou informaci, jež nemusí působit věrohodně. Na zkreslení výpovědi mohou mít vliv i emoce a citové prožitky vyslýchaného. Proto je důležité zjistit jeho postoj k předmětu výslechu.

Při analýze výpovědi je nezbytné věnovat zvýšenou pozornost neverbálním projevům vyslýchané osoby, které v některých situacích mohou naznačovat míru pravdivosti a důvěryhodnosti jejích slov. Neverbální signály však mohou mít různý význam v závislosti na kontextu, a proto je klíčové porovnávat je s obsahem verbálního vyjádření. Je nutné důkladně sledovat změny v řeči, mimice či gestikulaci, které se objevují v určitých okamžicích výslechu, a pokusit se identifikovat možné příčiny těchto změn.¹⁰

2.1.3 Psychologická pomoc vyslýchanému, aby si vybavil zdánlivě zapomenuté a překonal chybné vzpomínky

Psychologická pomoc slouží především k tomu, aby si svědek dokázal vybavit zdánlivě zapomenuté či chybné vzpomínky, které jsou důležité pro vyšetřovanou událost. Jde o to, znovu si celou situaci přehrát od začátku, včetně zdánlivých maličkostí, a postupovat chronologicky s důrazem na časový průběh děje. V této souvislosti může významně pomoci проверка výpovědi na místě, rekognice či konfrontace. Nejpodstatnější je nespěchat, na vyslýchaného netlačit a dopřát mu dostatek času k vybavení detailů. Vyslýchanému lze pomoci také různými mapkami či nákresey.¹¹

Tento taktický přístup vychází z potřeby přizpůsobit se konkrétní povaze výslechové situace. Jde o případy, kdy vyslýchaná osoba chce vypovídat, ale není schopna si plně vybavit všechny detaily. Obvykle se jedná o svědky, kteří jsou ochotni spolupracovat, na rozdíl od pachatelů (ať už podezřelých či obviněných), kteří si své činy často dobře pamatují. Tento postup pomáhá vyslýchanému překonat zdánlivé mezery v paměti nebo subjektivní obtíže při reprodukci informací. Je zvláště užitečný, pokud si osoba nemůže vzpomenout na některé detaily, má zkreslené vzpomínky či

¹⁰ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Vysokoškolské učebnice. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. s. 369.

¹¹ KADANÍK, J. *Psychologické aspekty taktiky při výslechu občanů na celní správě*. Masarykova Univerzita, Fakulta sportovních studií, Katedra společenských věd ve sportu, Brno. 2008. s. 36-38.

podává nepřesné, neúplné nebo chybné informace v důsledku svých subjektivních vlastností nebo aktuálního stavu.¹²

2.1.4 Psychologické působení na vyslýchaného k překonání jeho orientace vypovídat lživě

Tento taktický postup se uplatňuje v konfliktních situacích, kdy nebyl navázán psychologický kontakt mezi vyslýchajícím a vyslýchaným, což vede k nepravdivé výpovědi. Úkolem vyslýchajícího je identifikovat důvody této nepravdivosti a vhodnými taktickými postupy je eliminovat. Psychologické působení na vyslýchaného s cílem získat pravdivou výpověď zahrnuje ovlivňování jeho emocí a racionálního uvažování, přičemž musí být v souladu se zákonnými požadavky. Přípustné je pouze přesvědčování jako forma ovlivňování, zatímco jakékoliv násilí, hrozby či vydírání jsou nepřípustné.¹³

V této souvislosti rozlišujeme čtyři výslechové situace:

a) Vyslýchaná osoba může a chce vypovídat

Jedná se o ideální výslechovou situaci, kdy vyslýchaný celou událost dobře viděl, přesně si ji pamatuje, dovede ji věrně popsat a chce pravdivě vypovídat.

b) Vyslýchaná osoba by chtěla vypovídat, ale momentálně si nemůže vzpomenout

Vyslýchaný situaci vnímal a chce pravdivě vypovídat, ale momentálně si ji z různých důvodů nemůže vybavit. Je třeba na něj psychologicky působit, například pomocí znovupoznání.

c) Vyslýchaná osoba by mohla vypovídat, pamatuje si, ale nechce vypovídat

Tato situace se nejčastěji vyskytuje u výslechu prověřovaných, podezřelých nebo obviněných osob, které si situaci dobře pamatují, ale odmítají vypovídat,

¹² STRAUS, J. *Kriminalistická taktika*. Vysokoškolské učebnice. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. s. 115-116.

¹³ Tamtéž, s. 117.

aby si nezpůsobily trestní postih. Obvykle jde o případy, kdy přímé důkazy nejsou dostatečné a vyslýchaný věří, že by mohl situaci zvrátit ve svůj prospěch, pokud nebude vypovídat.

d) Vyslýchaná osoba nemůže (není způsobilá) a současně ani nechce vypovídat

Pokud vyslýchaný situaci vnímal, ale jeho intelektuální nebo osobnostní odlišnosti, případně duševní porucha, mu brání ve správném vylíčení události, je nutné přizvat znalce k duševnímu zkoumání jeho schopnosti vypovídat.¹⁴

2.2 Psychologie výslechu z pohledu psychoanalýzy

Znalost základů psychoanalýzy může výrazně přispět ke kvalitnímu vedení výslechu, neboť umožňuje hlubší pochopení osobnosti vyslýchaného. Podle psychoanalytické teorie je lidská psychika strukturována do tří složek: **id** (instinktivní a pudová složka), **ego** (racionální část osobnosti) a **superego** (morální a hodnotová složka).

Id

*„Id neboli „ono“, je jednou ze tří složek teorie osobnosti podle Sigmunda Freuda. Freud tvrdí, že vše je založeno na uspokojování slasti a id tento rys našeho vědomí představuje a zastupuje. Je složkou vrozenou, primární je pro něj dosahování slasti, funguje v oblasti podvědomí (nevědomí, chcete-li) a to bez výjimky **iracionálně**. „Idem v akci“ můžeme označit novorozence. V moderní psychologii je id názvem pro vášně, pudy, přání, touhy, spontánnost... a jeho protiváhou je ego. Pokud dojde k nějakému vážnému narušení ve vývoji osobnosti (s krátkodobým i dlouhodobým trváním) následkem může být rozpolcení osobnosti na osobnost, kde převažuje id a osobnost, kde převažuje ego (např. schizofrenie).*

Ego

*Pojem **ego**, neboli „já“, se řídí principem reality a vyrovnává působení složky sociální (superego) a pudové (id), je vědomé i předvědomé, a výsledkem jeho činnosti je naše chování.*

¹⁴ KADANÍK, J. *Psychologické aspekty taktiky při výslechu občanů na celní správě*. Masarykova Univerzita, Fakulta sportovních studií, Katedra společenských věd ve sportu, Brno. 2008. s. 38-39.

V moderní psychologii se tímto pojmem označuje nejen ego podle Freuda, ale i složka, kterou vydělil jako superego. Jde o racionální složku, která se řídí principy svědomí, povinnosti a sociálních jistot. Její protiváhou je stále Id. Pokud ve vývoji člověka dojde k nějaké chybě (krátko i dlouhodobě vznikající), může nastat porucha rozpolcení osobnosti (např.: schizofrenie)

*Freudovský pojem „ego“ není zcela totožný s obecným významem slova „já“, které je chápáno jako označení lidské jedinečnosti a odlišnosti od ostatních lidí. Těž **rozpoznání** a **vnímání** osobní identity, vnímané vlastními smysly a pocity.*

Superego

Superego, neboli „nadjá“, je jedna ze tří složek osobnosti podle Sigmunda Freuda.

Řídí se principem dokonalosti: „Chce“ být dokonalé z hlediska společnosti a působí vědomě i nevědomě. Vzniká působením výchovy, neboli okolí, které na nás má vliv a snaží se nás civilizovat do standardů společnosti, ve které vyrůstáme. Je naší zažitou vnitřní morálkou, neboli, svědomím. V dnešní moderní psychologii se již pojem superego nepoužívá a nahradilo ho prostě ego, které však podle Freuda existuje také a má vlastní význam“.¹⁵

Chybné úkony, jako jsou překrnutí, mylné čtení či chyby v psaní, mohou odhalit skryté myšlenky a vnitřní rozpory vyslýchaného. Tyto chyby často vznikají při únavě, stresu nebo přetížení a mohou být pro vyslýchajícího cenným vodítkem k dalšímu vedení výslechu, zejména při identifikaci klíčových témat, která vyvolávají napětí nebo nejistotu.

2.3 Psychologie výslechu z pohledu transakční analýzy

Transakční analýza Erica Berneho se zaměřuje na studium mezilidské komunikace a interakcí. Každý člověk funguje ve třech stavech ega: **rodič** (exteropsychický) – reprezentuje naučené vzorce chování, **dospělý** (neopsychický) – racionálně vyhodnocuje situaci, a **dítě** (archeopsychický) – projevuje emoce a spontánní reakce. Tyto stavy ovlivňují, jak lidé komunikují a jaké dynamiky vznikají při výslechu. „Každý jednotlivý člen společenského uskupení může projevit v kterémkoliv daném

¹⁵Wikipedia.cz. *Psychoanalýza* [online]. [cit. 21. 2. 2025]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Psychoanalýza>

*okamžiku rodičovský, dospělý nebo dětský stav ego a zároveň je schopen s různou mírou pohotovosti přecházet z jednoho stavu ego do druhého“.*¹⁶

V rámci transakční analýzy je ideální postoj "**Já jsem OK, ty jsi OK**", který podporuje rovnovážnou a respektující komunikaci. Tento přístup pomáhá vytvořit důvěru a otevřenost, což je klíčové i při výslechu, kde může přispět k ochotě vyslýchaného spolupracovat.

Rodič – jedná se o soubor informací, které do nás vpravily autority v našem životě, ať už to byli naši rodiče, prarodiče, starší sourozenci, učitelé či jiné autority. Toto se vyvíjí převážně do pátého roku života, případně i později, pokud jsme ovlivněni výraznou autoritou s výraznou charismatickou osobností. Z pohledu Rodiče jednáme většinou autoritativně, soudíme, přikazujeme, nařizujeme, ale také radíme. Celkově jsme silní a rozhodní.

Dospělý – jedná se o neustálé prověřování a ověřování informací, přičemž jde převážně o rozumné jednání. Nemyslíme si, že všechno víme nejlépe, ale klademe otázky, řešíme různé problémy, analyzujeme a hledáme nejlepší řešení. Neustále se zdokonalujeme.

Dítě – jedná se o soubor všeho, co jsme v prvních pěti letech života zažívali a prožívali. Každé dítě chce poznávat svět, je zvědavé, energické, může se cítit ukřivdění při překonávání různých překážek nebo být smutné. Jedná se o nejdůležitější část osobnosti.

Stěžejní pro získání co nejvíce informací o sobě i o druhých je proces reflexe, sebereflexe a empatie, přičemž reflexe a sebereflexe se uskutečňují právě prostřednictvím empatie, kdy se dokážeme vcítit do druhého.¹⁷

¹⁶ BERNE, E. *Jak si lidé hrají*. Vyd. 2. (V Dialogu 1.). [Litvínov]: Dialog, 1992. s. 26.

¹⁷ SMÉKAL, V. *Transakční analýza*, příručka. Brno. 2001. s. 10-12.

3 Výslech v kriminalistické praxi

Výslech je metoda používaná v kriminalistické praxi, jejímž cílem je získat z paměťových stop vyslýchaných osob informace o konkrétní vyšetřované události, přičemž tyto informace jsou zajišťovány formou výpovědi.

Pojem psychologie vznikl spojením dvou řeckých slov – psyché (duše) a logos (nauka, věda). Jelikož se kriminalita i pachatel neustále vyvíjejí, je nutné zdokonalovat a rozvíjet i metody, které využívají policisté. Metodou, bez níž se neobejde žádné vyšetřování, je výslech. Kromě znalostí práva je velmi důležité osvojit si i klíčové poznatky z psychologie – určit, jak vnímáme a myslíme my sami, stejně jako pochopit způsob vnímání a myšlení pachatele, svědka nebo znalce. Snažit se vcítit do pachatele, abychom porozuměli jeho uvažování a zjistili, co ho vedlo ke spáchání činu – ať už se jedná o přestupek, provinění, přečin nebo dokonce zločin. Bez ohledu na to, zda tyto důvody dokážeme pochopit, nám jejich znalost pomůže stanovit tzv. taktiku výslechu. Psychologie výslechu je klíčovým tématem kriminalistiky.

Za posledních přibližně 200 let prodělala forenzní psychologie poměrně složitý vývoj, a to jak v různé teoretické rozmanitosti přístupů, tak i v řešení praktických problémů. Přesné a spolehlivé vyličení konkrétní události závisí na různých situačních i osobnostních faktorech. To vedlo právní teoretiky k odmítání výpovědi jako důkazního prostředku. Podle Sterna, představitele „psychologie svědka“, je třeba výpověď svědka analyzovat na třech úrovních: individuální diagnostiky (posuzování celé osobnosti), diagnostiky kolektivního působení (hodnocení vlivu vnějšího prostředí, zejména rodiny) a psychologie aktu (rozbor samotné výpovědi). Současná metoda výslechu se liší jak předmětem svého zájmu, tak zaměřením na potenciálního uživatele. V současnosti se soustředíme především na samotný výslech, přičemž forenzní psychologie se orientuje na praktické otázky jeho vedení. Téměř každý výslech je jedinečný a obsahuje velké množství proměnných, na které je třeba adekvátně reagovat.¹⁸

¹⁸ SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 5-11.

3.1 Výslech v pojetí trestního práva, výpověď obviněného a svědka

V trestním právu je předmětem zkoumání konkrétní skutek. Naším cílem je zjistit, zda se skutek skutečně stal, a pokud ano, získat veškeré relevantní informace o něm, včetně okolností, které vedly k jeho spáchání. Trestná činnost se obvykle odehrála již v minulosti, ať už nedávné či vzdálenější, a orgány činné v trestním řízení ji tedy nemohly přímo pozorovat. Jediným způsobem, jak ji mohou poznat, je provést její rekonstrukci. Ta se uskutečňuje zvláštním postupem podle trestního řádu, nazývaným dokazování. Předmětem důkazu je skutečnost, která má být zjištěna, a k jejímu poznání se využívají důkazní prostředky. Procesním důkazem v trestním řízení je mimo jiné i obsah výpovědi.

Výpověď obviněného lze vnímat ze dvou odlišných hledisek – jako důkazní prostředek a zároveň jako prostředek obhajoby proti sdělenému obvinění. Obviněný se samozřejmě snaží obvinění oslabit, a pokud možno zcela vyvrátit. Tuto problematiku upravují § 90–95 trestního řádu.

Výpověď svědka je v trestním řízení nejčastějším důkazním prostředkem. Jedná se o zcela odlišnou osobu než osobu obviněného. Cílem je od vyslýchané osoby získat informace, které si zapamatovala a které se jí uložily v paměťových stopách. Výslech svědka se vede podle § 97–104 trestního řádu.¹⁹

3.2 Policejní psychologie

Policejní psychologie představuje nejmladší ze skupiny disciplín mezi psychologii a právem. Jedná se o uplatňování psychologických přístupů, hledisek a poznatků v policejní oblasti. V podstatě se zabývá prožíváním a chováním lidí v situacích, kdy jde o zákonnost, bezpečnost a veřejný pořádek. Policejní psychologie se rozvíjí ve dvou liniích, přičemž jedna část je určena pro „nepsychology“ v policejním a bezpečnostním odvětví a druhá zahrnuje odborné činnosti vykonávané policejními psychologové.

V policejních výsleších patří osoba provádějící výslech do první kategorie a v podstatě se snaží na vyslýchanou osobu psychologicky působit tak, aby dosáhla

¹⁹ SPURNÝ, J. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 14-19.

účelu sledovaného výsledkem, což je pravdivé zaznamenání paměťové stopy vyslýchaného. Neomezujeme se pouze na kriminální jevy, ale také na psychologické pozadí problémů, jako jsou vztahy v rodině či na veřejnosti. Je nezbytné promýšlet způsob vedení výslechu a formulaci otázek tak, aby například v případě oběti trestného činu nedošlo k jejímu dalšímu emocionálnímu zranění. Šetrnější a zároveň účinnější metody výslechu nám umožňují rozvoj psychologie jako celku i policejní psychologie.

Policejní psychologie pracuje s okruhem tzv. převzatých poznatků a okruhem tzv. původních poznatků. Jako poměrně mladá a dosud ne příliš zkušená disciplína psychologie přebírá různé teorie a metody z jiných psychologických oborů a snaží se je aplikovat v policejní praxi. Nejvíce se v této oblasti uplatňuje obecná psychologie, psychologie osobnosti, sociální psychologie a psychopatologie. Z hlediska policejní činnosti je důležité u osobnosti člověka odhadnout míru jeho stresu, agresivity a schopnosti ovlivňovat druhé.

V rámci původních poznatků se policejní psychologie zaměřila především na jednání policistů s občany, včetně agresivních jedinců, tedy v různých vyhrocených situacích. To zahrnuje interakci s duševně narušenými osobami, zvládání hromadných konfliktů, jako jsou fotbalová utkání či demonstrace, jednání s oběťmi trestných činů nebo sdělování nepříjemných zpráv, například o úmrtí blízké osoby. Požadavky na policisty jsou v tomto směru velmi vysoké – i oni jsou jen lidé, a přesto musí zvládat mimořádně vypjaté situace a zároveň být oporou těm, kteří to potřebují.

Policejní psychologie si studiem těchto poznatků vytváří původní a specifickou poznatkovou bázi. Jak již bylo uvedeno, je s tímto úzce spjata forenzní psychologie, která se zaměřuje na kriminální kontext a psychologii výslechu. Další úzce související disciplínou je kriminální psychologie, která se zabývá především motivací kriminálního jednání pachatelů.²⁰

²⁰ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. s. 42-50.

4 Výslech dětí a mladistvých a věrohodnost jejich výpovědi

Výslech dětí a mladistvých, tedy osob mladších 18 let, představuje samostatnou kapitolu psychologie výslechu. Děti jsou považovány za zvláště zranitelné osoby. Výslech těchto osob by měl být proveden tak, aby jej již nebylo nutné v dalších fázích řízení opakovat. Každý člověk, včetně dítěte, prochází určitým procesem viktimizace, při němž dochází k poškozování a způsobování újmy, čímž se z jedince postupně stává oběť.

Před zahájením výslechu je klíčové navázat s dítětem emocionální spojení. Během tohoto procesu může vyslýchající získat představu o úrovni vývojové zralosti dítěte a přizpůsobit tomu postup samotného výslechu. Děti bývají zpočátku často ostýchavé a nejisté, což se obvykle postupem času zlepší. Pokud se však dítě od počátku chová příliš uvolněně a bez zábran, nebo naopak zůstává po celou dobu výslechu uzavřené a odtažité, může to signalizovat psychické obtíže. V druhém případě však může jít i o důsledek neschopnosti vyslýchajícího navázat s dítětem odpovídající vztah.

Na úvod je důležité, aby vyslýchající dítěti vysvětlil svou roli, co ho čeká, jak bude výslech probíhat, co budou společně dělat a přibližně jak dlouho to potrvá. Následně je vhodné položit dítěti otevřenou otázku, například zda by mohlo povyprávět o nějakém svém zážitku, jako je výlet, narozeninová oslava nebo průběh dne. Tento přístup pomáhá navázat kontakt a zároveň umožňuje vyslýchajícímu posoudit úroveň vyjadřovacích schopností dítěte, jeho povahu a míru detailnosti, s jakou vypráví, což lze následně zohlednit při dalším výslechu.²¹

Pohled na schopnost dětí poskytnout přesnou a pravdivou výpověď prošel výrazným vývojem. Na počátku 20. století v oblasti forenzní psychologie převládal poměrně skeptický názor, podle něhož děti nedokážou vypovídat pravdivě, protože mají tendenci zkreslovat realitu fantazií a zaměňovat smyšlené situace za skutečné. Pozdější výzkumy však tento pohled zásadně změnily a ukázaly, že děti mohou podat kvalitní výpověď, pokud se zohlední jejich specifické charakteristiky. Děti jsou tedy obecně schopné poskytnout důvěryhodnou výpověď.²²

²¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Vysokoškolské učebnice. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. s. 330-331.

²² Tamtéž, s. 324.

Děti školního věku mohou někdy vykazovat lepší paměťové schopnosti než dospělí, protože při pozorování zaznamenávají více detailů, které si přesně ukládají do paměti. Události si pamatují převážně vizuálním, popisným způsobem a často překvapí schopností popsat drobnosti, jež mohou dospělým uniknout. Kvalita paměťového výkonu však závisí na mnoha faktorech, včetně mentální vyspělosti dítěte. Pokud se výpověď dítěte výrazně liší od toho, co je obvyklé u jeho vrstevníků, je vhodné vyhledat konzultaci nebo znalecký posudek od odborníka na psychologii.²³

Spolehlivost svědecké výpovědi je ovlivněna schopností vnímat, zapamatovat si a uchovat určitou událost v paměti a následně ji správně reprodukovat při výslechu. Při posuzování výpovědi je nutné zohlednit subjektivní faktory (například snahu chránit blízkou osobu nebo uškodit někomu nenáviděnému) i objektivní faktory (například velkou vzdálenost svědka od místa události), které mohou ovlivnit její obsah. Na základě tohoto hodnocení, podpořeného porovnáním s důkazy již získanými v procesu, lze určit míru věrohodnosti svědecké výpovědi.²⁴

V praxi se rozlišuje obecná a specifická věrohodnost, a to jak u dospělých, tak u dětí. Obecná věrohodnost se vztahuje k celkové osobnosti vyslýchaného a zahrnuje schopnost objektivně vnímat, zapamatovat si a vybavit si prožité události. Jde tedy o komplexní psychologický popis osobnosti, přičemž „každý jedinec má určitou míru obecné věrohodnosti“.²⁵

Věrohodnost výpovědi úzce souvisí s odhalením nepravdivých tvrzení u dětí. Při popisu svých vzpomínek má každý člověk tendenci nechtěně vynechávat některé detaily. U dětí však tyto mezery často nahrazují upravené či zcela smyšlené „vzpomínky“. Tyto fantazie mohou být natolik výrazné, že děti samy nedokážou rozlišit mezi tím, co je skutečné, a co si vymyslely. Období nejintenzivnější dětské fantazie obvykle nastává mezi šestým a devátým rokem a právě v této době může vést ke vzniku určitého typu dětských lží.²⁶

Existují určité indikátory, které mohou vyslychajícímu pomoci rozpoznat, že výpověď dítěte není pravdivá. Například dítě může používat neobvyklé výrazy nebo fráze, které neodpovídají jeho věku a úrovni psychického vývoje. Každý jedinec, včetně

²³ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Vysokoškolské učebnice. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. s. 324-325.

²⁴ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 5., aktualiz. vyd., V nakl. Linde 1. vyd. Praha: Linde, 2007. s. 36.

²⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Vysokoškolské učebnice. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. s. 361.

²⁶ MATOUŠKOVÁ, I. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Psyché. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 264.

dětí, se při lhaní projevuje odlišně, takže slovní i neverbální signály lži mohou být značně odlišné.

Lhář se často snaží distancovat od svého tvrzení a využívá obecná vyjádření, jako jsou „každý“, „někdo“ nebo „všichni“, místo osobního „já“. Jeho výpověď bývá stručná a obsahuje jen málo detailů, které by si mohl později plést nebo zapomenout. Řeč lháře je zpravidla monotónní a bez výrazové rozmanitosti. Často opakuje stejnou verzi událostí, aniž by přidával drobné informace, které by si při běžném vyprávění člověk spontánně vybavil.

Další vodítka lze najít v paraverbální komunikaci, tedy v tom, jak je sdělení podáno. Lze hodnotit například hlasitost, výšku hlasu, rychlost a plynulost řeči. Podezřelé mohou být delší pauzy během vyprávění nebo výraznější prodleva mezi otázkou a odpovědí, což může signalizovat nepřípravenou lež.²⁷

Oční kontakt bývá často vnímán jako znak pravdomluvnosti, avšak toto tvrzení je spíše mýtem. Záleží především na temperamentu jedince. Extroverti obvykle udržují oční kontakt častěji než introverti, protože je to pro ně přirozená součást komunikace. Díky této schopnosti je u nich pravděpodobnější, že při lhaní nebude jejich neupřímnost snadno rozpoznatelná.²⁸

Dalším zkoumaným aspektem je neverbální komunikace, konkrétně mimika a gesta. U lháře bývají výrazy obličeje obvykle delší než u osoby mluvící pravdu, protože se snaží zajistit, aby jeho emoce byly dostatečně viditelné. S přibývajícím věkem získávají děti lepší kontrolu nad obličejovými svaly. Děti ve věku šesti let a starší jsou schopny lépe chápat pocity druhých a uvědomují si, jaké signály mohou ostatní použít k odhalení jejich neupřímnosti. Mladší děti se často zaměřují pouze na jeden výraz, který považují za odpovídající prezentované emoci, a ten bývá mnohdy intenzivnější, než by odpovídalo přirozenému projevu.²⁹

Vyslýchající se nachází v náročné situaci, protože musí současně vnímat slova a pozorovat neverbální projevy, jako jsou mimika a gesta. Jeho práci ztěžuje i skutečnost, že vyslýchanou osobu nezná a nemá možnost porovnat její chování

²⁷ MYNÁŘÍKOVÁ, L. *Psychologie lži*. Psyché. Praha: Grada, 2015. s. 73.

²⁸ Tamtéž, s. 75.

²⁹ DOHERTY-SNEDDON, G. *Neverbální komunikace dětí: jak porozumět dítěti z jeho gest a mimiky*. Praha: Portál 2005. s. 142.

s běžným projevem. Při posuzování věrohodnosti mohou pomoci určité techniky, například požádání vyslýchaného, aby převyprávěl příběh v obráceném pořadí, tedy od konce k začátku, což lháři obvykle nedokážou. Výpověď, která se při opakování stává podrobnější, může vzbuzovat podezření, avšak u traumatizovaných dětí se vzpomínky uvolňují postupně, což může vést k jejich soudržnějšímu líčení.³⁰

Pokud si dítě uvědomuje, že lže, může pro něj být tato situace velmi stresující. Děti mívají silnější pocity viny a strachu z odhalení, což se projevuje častějším používáním negativně zabarvených emocionálních slov.³¹

Různé výzkumy ukazují, že děti začínají lhát přibližně ve věku dvou let. Kolem dvou a půl roku již dokážou klamat tím, že zamlčí určité informace, zejména pokud je k tomu podnítí dospělí. Často se setkávají s tím, že jim je říkáno, že některé myšlenky či pocity musí zůstat skryté, a tak se s tajením informací seznamují poměrně brzy, ještě před nástupem do školy.³²

4.1 Zvlášť zranitelná oběť

Jedná se také o osoby, u nichž existuje zvýšené riziko predispozice k tomu, že by se mohly stát oběťmi trestného činu, a to vzhledem k nízkému věku, fyzickým či psychickým předpokladům. Zvlášť zranitelnou osobou je jedinec, u něhož lze předpokládat, že danou situaci či újmu bude prožívat intenzivněji a po delší dobu. Samozřejmě nejen děti jsou považovány za zvlášť zranitelné osoby. Tyto osoby jsou vyjmenovány v § 2 odst. 4 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

Zákon vymezuje několik skupin zvlášť zranitelných obětí:

Děti, tj. osoby mladší 18 let,

osoby vysokého věku nebo hendikepované **osoby**, tj. oběti s fyzickým, mentálním, nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,

³⁰ PAVLOVSKÝ, P. *Soudní psychiatrie a psychologie*. Psyché. Praha: Grada, 2001. s. 110.

³¹ MYNÁŘÍKOVÁ, L. *Psychologie lži*. Psyché. Praha: Grada, 2015. s. 103.

³² Tamtéž, s. 41.

oběti trestného činu obchodování s lidmi nebo trestného činu teroristického útoku,

oběti trestného činu znásilnění, týrání svěřené osoby, a trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí,

oběti trestného činu v sexuální oblasti, trestného činu zahrnující nátlak, násilí nebo pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběti trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je zde zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy, zejména s ohledem na jejich věk, i rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislosti na ní.³³

V práci se dále zaměříme pouze na zvlášť zranitelné oběti – děti, tedy osoby mladší 18 let.

4.1.1 Práva zvlášť zranitelných obětí

Jak již z názvu vyplývá, jedná se o zvlášť zranitelnou oběť trestného činu, a proto je k ní třeba přistupovat s maximální citlivostí. Co se týče konkrétně dětí, lze je považovat za nejzranitelnější skupinu mezi zvlášť zranitelnými oběťmi trestných činů. Výslech by měl být veden zvláště ohleduplně, prováděn speciálně vyškolenou osobou a uskutečněn ve speciálních prostorách k tomu určených.

Zvlášť zranitelná oběť má kromě práv, která náleží všem obětem, i právo na odbornou psychologickou pomoc, sociální poradenství, právní pomoc a restorativní programy, a to vše bezplatně. Dále může požádat o přijetí veškerých opatření k zamezení kontaktu s podezřelým. Má také možnost zvolit si, zda chce být vyslýchána mužem nebo ženou, což platí i pro případ, kdy je u výslechu nutná přítomnost tlumočníka. Pokud to okolnosti dovolují, této žádosti je obvykle vyhověno.

Posledním významným právem je možnost zastupování zmocněncem, a to buď bezplatně, nebo za sníženou odměnu, o čemž následně rozhoduje soud.³⁴

³³ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Zvlášť zranitelné oběti* [online]. 5. 3. 2023 [cit. 21. 2. 2025]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>.

³⁴ Tamtéž.

4.2 Viktimizace

Na první pohled by se mohlo zdát, že nejintenzivnější utrpení oběť zažívá bezprostředně po spáchání trestného činu a její psychický stav se postupem času zlepšuje. Proces viktimizace, tedy přeměna člověka na skutečnou oběť trestného činu, však představuje velmi intenzivní zážitek, který obvykle probíhá v několika fázích.

Primární viktimizace nastává v přímé souvislosti se spácháním trestného činu a zahrnuje přímé škody způsobené pachatelem. Tyto škody mohou být fyzické, materiální i emocionální. Zatímco tělesná a majetková újma se dají objektivně posoudit, rozsah psychického dopadu závisí na osobnostních vlastnostech oběti a její schopnosti vyrovnat se s událostí. Subjektivní prožitek duševní újmy nemusí být přímo úměrný hmotným či fyzickým škodám, a citovou zátěž může nést i člověk, který na první pohled neprošel vážným zraněním.

Sekundární viktimizace má výhradně psychickou povahu a objevuje se až po určité době od spáchání trestného činu. Příčinou této druhotné újmy mohou být nevhodné postupy orgánů činných v trestním řízení, nešetrné mediální pokrytí nebo nedostatek podpory ze strany okolí. Tato forma újmy souvisí s nedostatečným respektem k důstojnosti a potřebám obětí, jako je potřeba informovanosti, důvěry či bezpečí. Důsledky sekundární viktimizace mohou být hlubší a dlouhodobější než samotná traumata způsobená trestným činem.³⁵

Terciární viktimizace nastává ve chvíli, kdy jedinec již není schopen vyrovnat se s traumatickou zkušeností, což vede k trvalé změně jeho psychiky. Případné uzdravení nebo odškodnění v tomto stavu prakticky nehrají žádnou roli.³⁶

4.3 Psychologická charakteristika dětství a dospívání

Člověk prochází ve svém životě různými etapami psychického vývoje, které se liší charakteristickými znaky a problémy. Tyto vývojové epochy se dělí na prenatální

³⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. s. 61.

³⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. s. 212-216.

věk, dětství, mládí (dospívání), dospělost a stáří. V naší práci se vzhledem k zaměření této kapitoly budeme věnovat epoše dětství a mládí (dospívání). Z období dětství vynecháme fáze novorozeneckého, kojeneckého a batolecího věku a zaměříme se na období předškolního a mladšího školního věku. Z epochy dospívání pak probereme pubescenci a adolescenci.

Předškolní období - začíná nástupem do mateřské školy a končí nástupem do základní školy, tedy přibližně mezi 3. a 6.–7. rokem věku. Toto období není primárně určeno věkem, ale spíše sociálními faktory, a může se lišit v rozmezí jednoho roku.

V tomto věku je dítě poměrně náchylné ke lžím, což souvisí s jeho přáními a touhami. Hranice mezi realitou a dětským světem se do značné míry stírá. Dětská (bájevá) lež je v tomto období běžným jevem, i když je důležité ji usměrňovat a dbát na to, aby nepřekročila určitou mez. Obvykle s věkem sama odezní.

Hlavní rozdíl mezi bájeovou lhavostí a záměrnou lží spočívá v tom, že bájevá lež dítěti nepřináší žádný konkrétní prospěch. Dítě v tomto věku si upravuje skutečnost podle své fantazie tak, aby mu lépe vyhovovala, a následně jí samo uvěří, aniž by si bylo vědomo, že lže.

V tomto věku dochází u dětí k částečnému osamostatnění, kdy již netráví celý den s rodiči, ale začínají se socializovat v kolektivu. Výrazně se rozvíjí pohybové schopnosti, zejména rychlost a obratnost.

Velkou roli v předškolním věku hraje kreslení. Z dětské kresby lze vyčíst úroveň intelektuálního rozvoje, citové rozpoložení i případná prožitá traumata.³⁷

V tomto období dochází také ke zdokonalení řeči. Pokud něco dostatečně upoutá jeho pozornost, je již schopné vnímat i detaily.

Období mladšího školního věku - zahrnuje věk přibližně od 6–7 let do 11 let. Jak již bylo uvedeno, začátek tohoto období souvisí s nástupem dítěte do školy.

Jednoduše lze říci, že dítě navazuje na znalosti získané v předškolním období a dále je rozšiřuje. Začíná se více zajímat o fakta a o to, jak věci fungují. V této fázi se

³⁷ HELUS, Z. *Úvod do psychologie: Učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Grada, 2011. s. 285.

rozvíjí schopnost konkrétních logických operací a dítě postupně začíná chápat pravidla, která platí v různých situacích.³⁸

„V prvních letech školní docházky se u dětí projevuje především mechanická paměť, což souvisí mimo jiné s dosud obecně slabší zásobou představ i slov. Tato okolnost je na překážku rozvoje logické paměti, neboť dítě nemá k dispozici dostatek výrazů, jimiž by samostatně vyjádřilo to, co se naučilo. Vedle toho brání v rozvoji logické paměti i menší schopnost dětí v tomto věku uvádět starou látku do souvislosti, nelze opomenout ani otázku fantazie, která se u nich pozvolna zbavuje jak subjektivity (oddělením „já a svět“), tak i doprovodného osobně emočního náboje.“³⁹

Nyní se přesouváme z období dětství do období dospívání, které zahrnuje věk přibližně od 11 do 18 let. Jedná se o proces biologického, sociálního i osobnostního dospívání, během něhož dochází k pohlavnímu dozrávání, pokročilejšímu začleňování do společnosti a hledání vlastní identity.

Období pubescence - zahrnuje věk přibližně od 11 do 15 let. Jak již bylo uvedeno, v tomto období dochází k výrazným biologickým změnám spojeným s tělesným dospíváním a pohlavním vývojem.

Mění se způsob myšlení – jedinec začíná uvažovat i o variantách, které reálně neexistují, a rozvíjí se jeho abstraktní myšlení. Začíná si uvědomovat, kým skutečně je a kým by chtěl být, často sní a představuje si sebe v různých rolích. S biologickými změnami a pohlavním vývojem přichází i snění o erotičnu.

V tomto věku je již jedinec při výslechu schopen vědomě lhát a vytvářet různé verze událostí. Dochází k postupnému osamostatňování od rodičů a silnějšímu ztotožňování s vrstevníky. Toto období zpravidla končí kolem 15. roku věku ukončením povinné školní docházky a počátkem profesního směřování.⁴⁰

Období adolescence - zahrnuje věk přibližně od 15 do 18 let a představuje fázi, kdy se jedinec začíná stávat dospělým. Dochází k dynamické změně jeho postavení ve společnosti, zejména v souvislosti se středním stupněm vzdělávání. V této fázi je završována reprodukční zralost a tělesný růst, objevují se první hlubší erotické vztahy.

³⁸ PIAGET, J.; INHELDER, B. *Psychologie dítěte*. Vyd. 6., V této edici 1. Klasici. Praha: Portál, 2014. s. 285.

³⁹ ČÁČKA, O. *Psychologie dítěte*. Tišnov: Sursum, 1994. s. 62.

⁴⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. 1. díl, Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. s. 33.

Jedinec již aplikuje logické operace myšlení, při řešení problémů zvažuje více variant a dokáže formulovat mravní soudy. Na jeho vývoj mají významný vliv jak instituce, například školy, tak přirozené autority, především rodiče a vrstevníci.

Výslech adolescenta by měl ze strany vyslýchajícího probíhat podobně jako výslech dospělé osoby, neboť se již jedná spíše o mladého dospělého než o dítě. Přesto je u výslechu nutná přítomnost zákonného zástupce, pracovníka OSPOD nebo pedagogického pracovníka se zkušenostmi s výchovou dětí.

5 Specifika výslechu dětí

Všeobecně se jedná o výslech osoby, která ještě nedosáhla patnáctého roku svého života. Výslechy dětí mají svá specifika. Je třeba mít na paměti, že osobnost jedince ještě není zcela vyvinuta. Vyslýchající musí být trpělivý a chápavý, snažit se vcítit do pocitů dítěte. Je vhodné k výslechu přizvat další osoby, jako jsou psycholog, pedagog, sociální pracovníci nebo jiní odborníci, případně rodiče. Přizvání některého z rodičů nám může pomoci, jelikož dítě se může v přítomnosti rodiče cítit komfortně a bezpečně. Zároveň rodič pozná, kdy na dítě začíná výslech působit negativně, a může požádat vyslýchajícího o přestávku či přerušeni výslechu. Ve většině případů však může přítomnost rodiče působit při výslechu spíše negativně. Dítě se před rodičem může bát sdělit některé skutečnosti, protože neví, jak na ně rodič zareaguje, nebo se obává jeho negativní reakce. Také se může před rodičem stydět a nedokáže se tak otevřít a hovořit upřímně, jako by to mohlo udělat s cizí osobou, ke které cítí důvěru a nevnímá z její strany žádné nebezpečí.

S dítětem je při výslechu nutné zacházet zcela odlišně než s dospělým. Jde jednak o to, abychom neprohloubili jeho případné trauma a nenarušili jeho duševní či morální vývoj, pokud se jedná o oběť, a zároveň abychom získali co nejvíce relevantních informací k vyšetřované události. Dítě se nechce vyslýchajícímu na žádnou otázku odpovědět „nevím“ a často si ani neuvědomuje, že je možné takto odpovědět. Aby se vyhnulo přiznání, že něco neví, je pro něj zcela přirozené chybějící informace vykonstruovat, aby se vyslýchajícímu zavděčilo. Před výslechem je proto nutné zdůraznit pravidla, podle nichž bude výslech probíhat, a dítěti vysvětlit, že odpověď „nevím“ je zcela přijatelná, pokud skutečně nezná odpověď.⁴¹

Důležité je, pokud možno, dítě vyslechnout co nejdříve po události, jelikož doba od vnímání po reprodukci hraje u dětské paměti zásadní roli. Čím více času od události uplyne, tím větší je pravděpodobnost, že dítě bude mít informace zkreslené nebo si zapomenuté skutečnosti bude domýšlet. Pokud tyto zkreslené či vymyšlené informace několikrát zopakuje, může je samo začít považovat za pravdivé. Navázání kontaktu s dítětem nemusí být vůbec jednoduché. Je vhodné nejprve hovořit o jiných tématech než o samotné události.

⁴¹ MYNAŘÍKOVÁ, L. *Psychologie lži*. Psyché. Praha: Grada, 2015. s. 142-143.

Dítě vnímá i veškeré drobnosti, jako například oblečení vyslyšajícího, jeho verbální i neverbální projevy, a postupně si k němu buduje důvěru, což je naprostý základ výsledku s dětmi. Pokud si vyslyšající důvěru dítěte nezíská již na začátku, je vysoká pravděpodobnost, že se mu to nepodaří vůbec. V zájmu dítěte i vyšetřované události je v takovém případě vhodné vyslyšající osobu vyměnit za jinou.

Jak již bylo řečeno, výslech dítěte je důležité provést tak, aby v budoucnu nemusel být opakován. Pokud je však opakování nezbytné, je vhodné, aby výslech vedla stejná osoba, ke které již dítě získalo důvěru. Pokud mezi vyslyšaným a vyslyšajícím panuje vzájemná důvěra, necháme dítě, aby situaci vylíčko spontánním monologem, a nijak ho nepřerušujeme. Doplnující otázky klademe až po skončení monologu. Zaměřujeme se na fakta, která dítě opomenulo zmínit, nebo pokládáme otázky k upřesnění a doplnění jeho výpovědi.⁴²

Každý výslech by měl být proveden s maximální pečlivostí a důkladností, avšak v případě výsledku dítěte je příprava obzvláště klíčová. Je nezbytné zajistit, aby byla zpracována všechna důležitá fakta a informace z dosavadního vyšetřování, což je zásadní i pro to, aby se výslech nemusel opakovat. Příprava výsledku dítěte je proto často složitější než u dospělých.

Pro přípravu výsledku dítěte je ideální, aby měl vyšetřovatel k dispozici dostatek podkladů z již provedených úkonů. Mezi tyto materiály mohou patřit například znalecké posudky, záznamy z výsledků jiných osob, písemné důkazy, videozáznamy, fotografie a podobně. Kromě toho by měl vyšetřovatel aktivně získávat další informace o dítěti, zejména o jeho schopnosti vnímat, zapamatovat si a následně popsat prožité události či vnímané objekty.

Zvláštní pozornost by měla být věnována tomu, zda má dítě dostatečně rozvinuté kognitivní schopnosti, aby jeho výpověď mohla být považována za věrohodnou. Tyto informace jsou rovněž klíčové pro volbu vhodné taktiky výsledku, která by měla zohledňovat osobnost dítěte, jeho vývojovou úroveň a individuální schopnosti.

⁴² MATIÁŠEK, J.; BÁRTA, B.; SOUKUP, J. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968. s. 55.

Významnou roli hrají také informace o rodinném prostředí dítěte, jeho vztazích s rodinou a vrstevníky, stejně jako o jeho zájmech a aktivitách.⁴³

5.1 Rozdíly při vedení výslechu s dětmi

Při rozhovoru s dítětem musí kriminalista brát v úvahu, že jedná s mnohem citlivější osobou než s dospělým. Pokud vyslýchá dětskou oběť, která prožila traumatickou událost, je nutné si uvědomit, že nesprávně vedený výslech může mít vážné dopady na její psychické zdraví. Nešetrné vedení výslechu a nátlak na dítě, aby opakovalo své traumatické zážitky, může vést k jejich opětovnému prožívání. Takový přístup hraničí s psychickým týráním a může na dítěti zanechat dlouhodobé následky, včetně psychických problémů či onemocnění, které ovlivní jeho další život.⁴⁴

Výslech dítěte se výrazně liší od výslechu dospělého. Klíčem k úspěšnému průběhu je kvalitní navázání kontaktu, protože dítě vypovídá lépe, pokud má k vyslýchajícimu důvěru. Tu lze získat klidným hlasem, pozitivním očním kontaktem a aktivním nasloucháním. U dětí přibližně od osmi let lze po úvodním kontaktu zjistit, zda chápou důvod své přítomnosti, zatímco u mladších dětí je vhodné věnovat více času budování důvěry. Z neverbálních signálů dítěte lze odhadnout správný okamžik k zahájení výslechu. Vyšetřovatel by měl aktivně naslouchat, aby poznal slovní zásobu dítěte a přizpůsobil jí svůj jazyk, čímž se předejde použití nejasných pojmů. Zvláštní pozornost je nutné věnovat otázkám týkajícím se času či vzdáleností, protože děti sice mohou znát pojmy jako měsíce, dny či hodiny, ale nemusí je správně používat. Proto je lepší ptát se například na pořadí událostí, tedy co se stalo jako první.⁴⁵

Podle ustanovení § 102 odst. 3 tr. řádu „*osobě mladší než osmnáct let lze klást otázky jen prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení*“.

Další odlišností při výslechu dítěte oproti dospělému je oblečení vyslýchajícího. U dospělých může vyšetřovatel nosit služební uniformu nebo civilní oděv v závislosti

⁴³ PJEŠČAK, J. *Kriminalistika: Učebnice pro právnické fakulty*. 3. vyd., v Našem vojsku 2. přeprac. vyd. Praha: Naše vojsko, 1986. s. 173

⁴⁴ WEISS, P. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada, 2005. s. 87.

⁴⁵ KOVÁŘ, P. *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Jessenius. Praha: Maxdorf, c2008. s. 83-84.

na svém zařazení. Uniforma Policie ČR však na děti často nepůsobí přívětivě, a proto se doporučuje, aby vyšetřovatelé volili civilní oblečení, které je vizuálně příjemné a přispívá k vytvoření klidné a důvěrné atmosféry. Klíčovým faktorem je také délka výslechu. Zatímco výslech dospělých může trvat i několik hodin a jeho délka může být součástí vyšetřovací taktiky, u dětí není dlouhý výslech vhodný. S prodlužující se dobou ztrácí dítě schopnost soustředit se a snadno se rozptýluje. Doporučená délka výslechu dětí je obvykle 30 až 60 minut, přičemž závisí na psychickém stavu, zdravotním rozpoložení a duševní vyspělosti dítěte.⁴⁶

5.2 Výslech dítěte jako svědka § 102 tr. řádu

Ustanovení § 102 trestního řádu zohledňuje rozumovou, psychickou a morální úroveň dětí a stanovuje odlišnosti v průběhu jejich výslechu oproti výslechu dospělých. Specifický přístup a odborné znalosti jsou zvláště potřebné při výsleších dětí, které jsou současně poškozenými osobami, zejména v případech trestných činů násilného charakteru nebo činů proti svobodě a lidské důstojnosti.⁴⁷

Podoba tohoto ustanovení byla významně ovlivněna přijetím zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, v roce 2013. Došlo ke zvýšení věkové hranice z 15 na 18 let, nahrazení povinné účasti pedagoga povinnou přítomností OSPOD a zavedení možnosti klást dítěti otázky pouze prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení. Ustanovení § 102 odst. 1 se uplatní pouze tehdy, pokud by výslech dítěte o určitých okolnostech mohl vzhledem k jeho věku negativně ovlivnit jeho psychický a morální vývoj. Posouzení těchto okolností náleží vyslýchajícímu, který může v komplikovaných případech konzultovat situaci s OSPOD, dětským psychologem či psychiatrem. Při hodnocení se zohledňuje věk dítěte, jeho rozumový, psychický a morální vývoj, předchozí zkušenosti, povaha trestné činnosti a charakter projednávaných okolností. Toto ustanovení se však neuplatňuje při každém výslechu dítěte; pokud nejsou splněny příslušné podmínky, použijí se obecná pravidla pro výslech svědka.⁴⁸

Výslech dítěte v těchto případech musí být proveden maximálně ohleduplně a obsahově vyčerpávajícím způsobem, aby nebylo nutné jej opakovat. To vyžaduje

⁴⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 339.

⁴⁷ PÚRY, F. § 102 [Výslech dítěte]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, II, III*. Cit. d. s. 1499.

⁴⁸ Tamtéž, s. 1500.

důkladnou přípravu vyslychajícího, spolupráci s odborníkem, vhodnou volbu prostředí, pečlivě formulované otázky, přiměřenou délku výsledku a další aspekty. Ačkoli zákon ani judikatura přesně nedefinují, co znamená šetrnost, lze ji chápat jako přístup zahrnující důkladnou přípravu, využití specializovaných místností, absenci uniformy, podporu odborníků a respektující komunikaci přizpůsobenou věku, psychickému stavu a prožitým okolnostem dítěte.⁴⁹

5.3 Speciální výslechové místnosti

Výslechy dětí ve speciálních výslechových místnostech jsou v současnosti naprostou prioritou. Jak již bylo zmíněno, dítě je považováno za zvlášť zranitelnou oběť, a proto je klíčové, aby při výslechu neutrpělo další duševní či morální újmu, případně aby již způsobená újma nebyla prohlubována. Výslech na policii, ať už v kanceláři nebo běžné výslechové místnosti, je pro dítě velmi stresující. Z tohoto důvodu začala policie v roce 2006 budovat v každém kraji tzv. „speciální výslechové místnosti“, které se nacházejí nejen v budovách policie, ale i mimo ně, například v nemocnicích, na městských úřadech nebo magistrátech.

V rámci mého působení v Plzeňském kraji máme vybudovány tři speciální výslechové místnosti. Jedna se nachází na Krajském ředitelství policie Plzeňského kraje, druhá v nemocnici v Klatovech a třetí ve Školním policejním středisku v Domažlicích. Prostor, ve kterém výslech probíhá, má značný vliv na jeho průběh i výsledky. Běžná výslechová místnost může v dítěti vyvolávat pocity úzkosti a strachu. Důležité je, aby se dítě cítilo příjemně a bezpečně.

Standardně se speciální výslechová místnost skládá ze dvou místností.

Jedna místnost je tzv. pracovní, která je uspořádána tak, aby odpovídala požadavkům pro práci s dítětem. Představuje příjemné prostředí s hračkami, knihami, obrazy a pohovkou, díky čemuž si dítě připadá jako ve svém pokojíčku. Hraček však

⁴⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 339.

nesmí být příliš mnoho, aby neodváděly jeho pozornost. V místnosti by měla být také možnost kreslení pro děti, které mají potíže s verbální komunikací.

V této místnosti se nacházejí alespoň dvě kamery, které zaznamenávají vyslýchanou osobu s důrazem na její mimiku a gesta. Samozřejmostí je také zabudovaný velmi citlivý mikrofón pro audio přenos výpovědi. Součástí této místnosti jsou rovněž demonstrativní anatomické loutky znázorňující muže a ženu, které bývají označovány jako loutky „Jája a Pája“.⁵⁰

Druhá místnost je technická, tzv. monitorovací, a je vybavena audiovizuální a počítačovou technikou pro pořízení, zpracování a vyhodnocení záznamu. Slouží k pasivnímu monitorování výslechu. Nacházejí se v ní osoby, které mají na výslechu právní nebo jiný zájem, avšak jejich přímá přítomnost v pracovní místnosti by mohla výslech narušit.

Obě místnosti jsou od sebe odděleny, ale vzájemně propojeny audiovizuální technikou. Monitorovací místnost obsahuje také zařízení, které umožňuje osobám v této místnosti komunikovat s vyslýchající osobou v pracovní místnosti během výslechu.

Nadstandardně vybavená speciální výslechová místnost se může skládat ze tří až čtyř místností, kde kromě pracovní a monitorovací místnosti může být také čekárna a herna.

V těchto místnostech provádějí výslechy pouze odborně proškolení policisté.

Kvalita a efektivita výslechu je ovlivněna nejen prostředím a individuálními vlastnostmi dítěte, které je vyslýcháno, ale také charakteristikami osoby, která výslech vede. Každý vyslýchající přináší do procesu své specifické schopnosti a osobnostní rysy, které se v průběhu výslechu odrážejí. Kromě pečlivé přípravy hrají důležitou roli jeho inteligence, vzdělání, zkušenosti a jedinečné psychologické vlastnosti.⁵¹

⁵⁰ GILLERNOVÁ, I.; BOUKALOVÁ, H. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. Praha: Karolinum, 2006. s. 197.

⁵¹ MATIÁŠEK, J.; BÁRTA, B.; SOUKUP, J. *Psychologie a výslechová praxe*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1968. s. 91.

5.3.1 Osoby, které mohou být přibrány

Pokud má být dítě vyslýcháno k okolnostem podle § 102 odst. 1 trestního řádu, které by mohly negativně zasáhnout jeho psychický nebo morální vývoj, je nezbytné přizvat zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo jinou kvalifikovanou osobu se zkušenostmi s prací s dětmi a mládeží. Mezi takové odborníky patří například pedagog, dětský psycholog či psychiatr. Cílem zapojení těchto specialistů je zajistit vhodné vedení výslechu, které zohlední všechny faktory ovlivňující dítě.

Tito odborníci mohou přesněji posoudit úroveň duševního a morálního vývoje dítěte, čemuž se následně přizpůsobí způsob, obsah i rozsah výslechu. Matyášek a jeho spoluautoři se domnívají, že pedagog přizvaný k výslechu by neměl být přímo zapojen do výuky dítěte ani být členem pedagogického sboru školy, kterou dítě navštěvuje. Všichni odborníci, kteří se výslechu účastní, by měli mít konzultační roli a zachovávat nestrannost, tedy nemít žádný vztah k dané osobě či případu.

Po celou dobu výslechu je nezbytná přítomnost zástupce OSPOD nebo jiného kvalifikovaného odborníka. Jejich absence představuje zásadní pochybení a činí výpověď nepoužitelnou jako důkazní materiál.⁵²

Každá osoba přizvaná k výslechu má právo navrhnout odložení, přerušeni nebo ukončení výslechu dítěte. Tento návrh musí být odůvodněn obavou, že by výslech mohl negativně ovlivnit psychický stav dítěte. Pokud je návrh opodstatněný, orgán činný v trestním řízení je zpravidla povinen mu vyhovět.

Rozhodnutí závisí na konkrétních okolnostech a charakteru trestného činu, o kterém se výslech vede. Nevyhovění návrhu je možné pouze ve výjimečných případech, kdy hrozí nebezpečí z prodlení natolik závažné, že převažuje nad negativním dopadem výslechu na duševní stav dítěte. Například pokud je nutné rozhodnout o vazbě podezřelého, který údajně spáchal závažný násilný trestný čin proti dítěti nebo jiným dětem, a existuje riziko opakování trestné činnosti.⁵³

Přítomnost přizvaných osob může pomoci předejít nesprávné protokolaci. Pokud se později objeví pochybnosti o tom, zda protokol odpovídá skutečné výpovědi dítěte,

⁵² PÚRY, F. § 102 [Výslech dítěte]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, II, III*. Cit. d. s. 1501.

⁵³ Tamtéž, s. 1502.

trestní řád umožňuje vyslechnout tyto přizvané osoby. Tyto osoby však mohou vypovídat pouze o správnosti a úplnosti zápisu, o způsobu vedení výslechu nebo o způsobu, jakým dítě poskytlo svou výpověď.⁵⁴

Přizvané osoby mohou dítěti pokládat otázky, avšak pouze prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení, který výslech vede. Toto pravidlo slouží k ochraně dítěte před otázkami, které by mu mohly způsobit další psychickou újmu. Vyslýchající má nejen možnost, ale i povinnost zabránit pokládání kapciózních, sugestivních nebo jinak nevhodných otázek, a to s ohledem na věk a psychický stav dítěte.⁵⁵

Obrázek 1 – Speciální výslechová místnost⁵⁶

Na výše uvedeném obrázku je vyobrazena jedna ze speciálních výslechových místností, konkrétně v Táboře. Z obrázku je patrné, že tyto místnosti skutečně připomínají dětský pokoj, kde si děti mohou hrát a současně hovořit s odborně vyškolenou osobou provádějící výslech. Děti si přitom často neuvědomují, že probíhá oficiální výslech, a netuší, že celý proces je zaznamenáván kamerami včetně

⁵⁴ PÚRY, F. § 102 [Výslech dítěte]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, II, III*. Cit. d. s. 1504.

⁵⁵ Tamtéž, s. 1505.

⁵⁶ MARTYNKOVA P. *U výslechů pomůže speciální pokoj* [online]. Ehutnik.cz, Tábor, 2018 [cit. 21. 2. 2025]. Dostupné z: <https://www.ehutnik.cz/zpravy/u-vyslechu-pomuze-specialni-pokoj>

audiozáznamu. Kompletní záznam je následně uložen na DVD a v případě potřeby předložen soudu.

5.3.2 Demonstrační loutky „Jája a Pája“

Historie demonstračních loutek nazvaných „Jája a Pája“ v České republice sahá do roku 1996 a jejich autorkou je PhDr. Alena Plšková. Tyto loutky jsou vyrobeny z textilního materiálu a používají se především při výslechu malých dětí. Malé děti často nedokážou slovně vyjádřit traumatizující zážitek, který prožily, a proto je pro ně snazší jej ukázat na demonstračních loutkách.⁵⁷

Loutky jsou mužského a ženského pohlaví a mají detailně zpracované pohlavní ústrojí včetně análního otvoru, který u starších verzí chyběl. Jsou oblečené, včetně spodního prádla, a svým vzhledem připomínají hračku, což dětem usnadňuje navázání kontaktu. Moderně vybavené speciální výslechové místnosti často obsahují loutky celé rodiny.

Obrázek 2 – demonstrační panenky „Jája a Pája“⁵⁸

⁵⁷ DUNOVSKÝ, J.; DYTRYCH, Z.; MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995. s. 82.

⁵⁸ HULAN, T. *Pražská policie v těchto dnech otevřela další speciální výslechovou místnost* [online]. Policie České republiky, 7. 2. 2019 [cit. 21. 2. 2025]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prazska-policie-v-techto-dnech-otevrela-dalsi-specialni-vyslechovou-mistnost.aspx>.

Panenky „Jája a Pája“ se během let používání ukázaly jako velmi vhodný neverbální komunikační prostředek pro děti, které byly pohlavně či sexuálně zneužívány nebo jiným způsobem týrány.

Princip využití těchto panenek vychází z myšlenky, že hra je přirozenou součástí dětského světa a manipulace s hračkami představuje pro děti přirozený komunikační kanál. Klíčové je však zajistit, aby panenky byly používány výhradně k zamýšlenému účelu, nikoli jako prostředek pro navazování kontaktu mezi vyslýchajícím a vyslýchaným dítětem.

Z tohoto důvodu by měly být panenky dítěti nabídnuty až v průběhu výslechu, přičemž je nutné mu jasně vysvětlit jejich účel. Panenky mohou znázorňovat buď samotné dítě, nebo jiné osoby, a proto je důležité, aby vyslýchající na začátku přesně věděl, kterou osobu která panenka představuje. Následně je vhodné ponechat dítěti volnost v manipulaci s panenkami a zamezit zbytečným zásahům do jeho hry.

Zavedení panenek do praxe výrazně usnadnilo získávání informací o průběhu událostí, které jsou předmětem vyšetřování. Pomocí panenek lze znázornit různé situace, včetně sexuálních praktik, aniž by bylo nutné využít slovní popis, čímž se minimalizuje riziko další traumatizace dítěte, ke které by mohlo dojít při slovním vysvětlování.

Použití panenek je obzvláště přínosné u dětí předškolního a mladšího školního věku, které mají omezenou slovní zásobu a často nemají k dispozici vhodná slova k popisu neznámých situací či jevů, například sexuálních praktik.

Zásady pro využívání panenek v České republice stanovila jejich průkopnice, pplk. PhDr. Alena Plšková. Mezi hlavní principy patří důkladná znalost případu, včetně posudků a znaleckých expertiz, předběžná příprava otázek přizpůsobených věku dítěte, vytvoření prostředí umožňujícího nerušený průběh výslechu, zajištění videozáznamu celého výslechu, důsledné navázání kontaktu s dítětem, používání věku odpovídajícího slovníku, vhodná prezentace panenek, respektování dítěte a ponechání mu volnosti při manipulaci s panenkami.

Tyto zásady mají za cíl vytvořit podmínky, které minimalizují stres dítěte a umožňují získat co nejpresnější informace o vyšetřované události.⁵⁹

5.3.3 Dětská kresba

Dětská kresba je jedním ze způsobů, jak s dítětem navázat kontakt. Kreslení je pro dítě přirozené a pomáhá uvolnit napětí. Děti obvykle kreslí to, co je zajímavé, nebo naopak trápí. Z kresby lze poznat i mentální úroveň dítěte.

Dítě kreslením vyjadřuje určitý příběh a podle toho, jak maluje jednotlivé postavy, lze odhadnout jejich význam v příběhu. Zpravidla platí, že postava, kterou nakreslí jako první, má pro něj velký význam. Postupně lze zjistit, zda daná postava hraje v jeho životě pozitivní nebo negativní roli. To nejpodstatnější, co chce dítě kresbou vyjádřit nebo zdůraznit, bývá obvykle nejvýraznější – ať už barevně, nebo velikostně.⁶⁰

Děti obvykle není třeba přemlouvat ke kreslení, protože tuto činnost většinou přijímají s radostí. Kresba může sloužit jako nástroj pro hodnocení dětské inteligence, a proto se využívá při testování mentální úrovně dětí. Zároveň umožňuje analyzovat efektivitu jejich myšlení, znázornění znalostí o vlastním těle a je užitečná v situacích, kdy dítě nemá dostatečně rozvinuté jazykové schopnosti.

Analýza dětských kreseb je nejčastěji prováděna psychology, přičemž často přichází na řadu až po doporučení jiných specialistů zaměřených na dětskou péči. V těchto případech mohou psychologové posoudit možné trauma, které dítě zažilo. U dětí, které byly vystaveny sexuálnímu zneužití, se v kresbách postav mohou vyskytovat specifické prvky. Mezi tyto znaky patří například zřetelné vykreslení genitálií, jejich úplná absence, zakrytí těchto partií, chybějící střední část postavy nebo vykreslení postavy opačného pohlaví, než je samo dítě. Jakmile se v kresbě objeví jeden

⁵⁹ PLŠKOVÁ, A. *Desatero pro zásadní používání loutek Jája a Pája*. Kriminalistický sborník. 1995. roč. 39. č. 5.

⁶⁰ DAVIDO, R. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. s. 30.

z těchto znaků, je vhodné přistoupit k lékařskému vyšetření a rozhovoru s dítětem, aby byla situace důkladněji posouzena.⁶¹

Rád bych zmínil test kinetické kresby rodiny (Kinetic Family Drawing – KFD), který vytvořili R. C. Burns a S. H. Kaufman v roce 1970. Tento test spočívá v tom, že dítě nakreslí sebe i ostatní členy rodiny při vykonávání nějaké činnosti. Způsob, jakým dítě zobrazuje jednotlivé osoby a jejich vzájemné vztahy, odhaluje jeho vnímání rodinných interakcí.

Ve Spojených státech se tento test často používá při podezření na týrání nebo zanedbávání dítěte a slouží jako podklad pro rozhodování o případném odebrání dítěte z rodiny a jeho umístění do ústavní péče.⁶²

5.3.4 Videozáznam

Využívání videozáznamu při výslechu představuje specifický způsob dokumentace, který se osvědčuje zejména při výslechu dětí a mladistvých, kteří se stali oběťmi sexuálních trestných činů. Použití videozáznamu namísto opakovaných výslechů pomáhá minimalizovat riziko další traumatizace oběti.

Videozáznam má oproti klasickému protokolování řadu výhod. Jednou z nich je možnost plynulého vyprávění vyslýchané osoby bez přerušování, což může posílit psychologický kontakt mezi vyslychajícím a vyslychaným. Dále umožňuje zpětně ověřit, zda byly během výslechu dodrženy všechny právní náležitosti.

Videozáznam také poskytuje možnost zachytit nejen samotné věcné sdělení, ale i neverbální projevy, například gesta a mimiku dítěte, stejně jako způsob, jakým vyslychající kladl otázky, včetně kontroly, zda nešlo o sugesci nebo manipulativní dotazy.

Další přínos spočívá v tom, že videozáznam umožňuje přesnou a včasnou dokumentaci, čímž snižuje riziko chyb při přepisu výslechu do protokolu. Nahrávka

⁶¹ PETERSON, L. W.; HARDIN, M. E. *Děti v tísní: příručka pro screening dětských kreseb*. Praha: Triton, 2002. s. 19-25.

⁶² DAVIDO, R. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. s. 60-66.

může být také využita jako podklad pro znalecký posudek, který se týká věrohodnosti výsledků výslechu.

Pokud je videozáznam pořízen v souladu s ustanovením § 55a trestního řádu, tato skutečnost se uvede v protokolu. Nosič záznamu je připojen ke spisu nebo je v protokolu označeno místo jeho uložení.

Záznamové nosiče musí být řádně označeny, a to názvem úřadu, číslem jednacím příslušného spisu, identifikací případu, označením druhu procesního úkonu, datem jeho provedení a jménem a příjmením vyslýchané osoby.⁶³

5.4 Kazuistiky

Chlapci, 13 a 14 let, oba poškození

Tato kazuistika obsahuje příběh pohlavního zneužití dvou chlapců, z nichž oba byli nezletilí. Ke zneužívání docházelo ze strany jejich rodinného známého a to v období od června roku 2015 do listopadu roku 2016 na okrese Klatovy. Oba kluci vyrůstali v dětském domově. V roce 2009 na základě rozsudku Okresního soudu v Klatovech se stali jejich poručníci manželé středního věku. V létě roku 2015 se oba chlapci seznámili na rodinné oslavě s pachatelem, kdy k seznámení došlo ze strany dlouholetého rodinného známého. Od té doby se oba kluci s tímto rodinným známým začali stýkat, kdy dotyčný začal za nimi jezdit na návštěvy a když se jejich přátelství prohloubilo, tak si je začal brát na návštěvy i k sobě domů do malé obce na Klatovsku, kde postupně začali zůstat i několik dní v kuse. Pachatel bydlel v domku společně se svou bývalou ženou, přičemž měl oddělenou svou část, kde měl garsoniéru, zatímco ona obývala zbytek domu. Žena věděla, že si manžel domů vodí děti, ale netušila, co tam dělají. S manželem vůbec nekomunikovali ani se nezdravili. Pachatel bral děti na výlety, kupoval jim různé dárky a tím si je „kupoval“. Nechal je u sebe doma kouřit cigarety a pít alkohol, aby se u něj cítili dobře a chtěly se tam vracet. Po několika návštěvách se dotyčných kluků zeptal, zda by je lákalo mít sex s mužem, konkrétně s ním. Oba mu odpověděli, že ne. Dál pokračovali ve vztahu jako předtím. Někdy před vánoci roku 2015 jednoho z chlapců pachatel poplácával po hýždích, dával mu pusy na záda a nakonec došlo k tomu, že mu rukou třel pohlavní úd až do ejakulace. Následně

⁶³ NĚMEC, M. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2003. s. 66.

ho uspokojoval i orálně, zasouval mu prsty do konečníku, líbal mu konečník a líbal ho na břiše. Když uspokojil jednoho chlapce, tak to samé prováděl i tomu druhému. Žádný z chlapců se tomu nebránil. Pachatel byl při tom svlečený, ale nijak sám sebe neuspokojoval. Tyto praktiky požadoval po chlapcích taktéž pachatel. Oba to odmítli. Pachatel se postupně do mladšího z nich zamiloval, což mu několikrát řekl. Chlapec na jeho vyznání nijak nereagoval, jelikož nevěděl, jak na to reagovat. Mladší z chlapců později připustil, že by ho sex s mužem lákal. Od té doby měl pachatel sex s chlapci pravidelně při každé návštěvě, pokud tam byli oba dva. Někdy přijel pouze mladší z nich, kterého měl radši a tak měl sex pouze s ním. Naposledy měli mít spolu sex v říjnu roku 2016.

Oba nezletilí byli vyšetřeni dětským lékařem, který ani na jednom z nich neshledal žádné známky traumatu na genitáliích, žádné trhliny ani dilatace konečníku. Pachatel se ke shora uvedenému jednání doznal. Nebylo pochyb, že byly naplněny všechny znaky skutkové podstaty zločinu pohlavní zneužití dle § 187 odst. 1, 2 trestního zákoníku. Policejní orgán se zabýval otázkou možného trestného činu svádění k pohlavnímu styku, kdy ale dospěl k názoru, že skutková podstata tohoto trestného činu nebyla naplněna, jelikož pachatel poškozeným chlapcům neřekl, že by za dárky, které jim kupoval, požadoval výše uvedené sexuální praktiky. Vzhledem k tomu, že dotyčný, obě děti opakovaně pohlavně zneužil, požadoval po nich, aby ho také sexuálně uspokojily, podával jim alkohol a umožňoval kouřit cigarety, tedy je úmyslně sváděl k nemravnému životu a tím naplnil i skutkovou podstatu přečinu ohrožování výchovy dítěte.

Výslechy nezletilých byly prováděny dle ustanovení § 158 odst. 9 za podmínek ustanovení § 158 trestního řádu ve speciální výslechové místnosti, která se nachází v Klatovské nemocnici.

Obviněný byl v říjnu roku 2017 senátem Okresního soudu v Klatovech uznán vinným z výše uvedeného jednání a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání tří let, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání pěti let.

Dívky, 12 a 13 let, obě poškozené

V této kazuistice se budeme zabývat taktéž případem pohlavního zneužívání, kde poškozené jsou dvě sestry ve věku 12 a 13 let. Ke zneužívání docházelo v obci poblíž Klatov. Zneužívány byly ze strany nevlastního dědy a to buď v jeho domě, nebo

v jeho vozidle na různých místech v okrese Klatovy. Obě sestry se pravidelně stýkaly se svojí babičkou a právě jejím druhem, čili jejich nevlastním dědou (dále jen „děda“) a to s rodiči, nebo i samy, kdy byly ze strany babičky a dědy hlídány. Jednoho dne se starší z nich svěřila své matce, že v minulosti asi dva roky zpět, jí při hlídání děda při masírování břicha zajel pod gumu kalhotek, ale že zabránila tomu, aby zajel níž. V té době jí to ale matka nevěřila a řekla jí, ať si nevymýšlí, že jsou to silná slova a to dále to neřešila.

Starší z holek jezdila na návštěvy častěji než mladší a to asi o polovinu. Poslední rok začala matka pozorovat, že tam nechtějí jezdit obě holky. Najednou je musela matka přemlouvat, aby tam vůbec jely. Když tam jely, tak chtěly jet zpět. Situace vygradovala, když byly celá rodina na oslavě dědy a holky mu nechtěly ani popřát. Cestou domu se v autě mamce svěřily, že je děda osahává a to přes oblečení i pod ním. V průběhu řešení situace řekla mladší z holek, ať se jí na to matka neptá, že chce na to zapomenout. Starší z dcer řekla matce, že jí děda osahával na prsou a že jí za to dával kapesné a to 300,-Kč nebo 500,-Kč, nebo jim sliboval různé dárky za to, že budou mlčet. Dále řekla, že k tomu docházelo v autě nebo doma, když tam nebyla babi. Hladil je po zadnici i prsou, bylo jim to nepříjemné. Děda argumentoval tím, že za to mají peníze, tak jim to může být jedno. Při cestě autem starší z nich hladil stehno a snažil se zajet k přirození. Mladší z dcer taktéž osahával na prsou i na přirození, přičemž se nesnažil zajet dovnitř, ale hladil jí mezi pysky. V autě se celá situace odehrávala opakovaně.

Jejich babička o ničem nevěděla, pouze si všimla, že dívky k nim jezdí méně často – nejprve mladší a později už nechtěla jezdit ani starší. Vymlouvaly se na kamarádky. Věděla, že když byly s dědečkem samy, chovaly se poté divně a zaraženě, ale nechtěly říct, co se jim stalo. Také si všimla jejich podivného chování, kdy nechtěly dědečkovi popřát ani ke svátku. Celá situace vyvrcholila rozhovorem, kdy babička volala své dceři a ptala se, kdy dívky opět přijedou, načež jí dcera odpověděla, že už nikdy, protože její přítel, kterému dívky říkaly dědo, je pedofil. Babička nevěděla, co si o tom má myslet.

Podezřelý se k činu nikdy nepřiznal. Popisoval, že když u nich děvčata byla, tak vše bylo úplně normální. Chodili všichni na vycházky, jezdili na výlety a nepociťoval žádné nepřátelství z jejich strany. Údajné osahávání vysvětloval tím, že učil holky jezdit autem a na nohu sáhl některé z děvčat, aby pomalu pouštěla spojku. Dále vypověděl, že úmyslně nikomu na prsa nesahal. Bylo to pro bezpečnost jízdy, když jedna z holek se na

lesní cestě pokoušela řídit auto a druhá seděla na něm na sedačce spolujezdce a on jí přidržoval. Peníze holkám dával, ale to bylo proto, že řekly, že by si chtěly něco koupit a že by si musely půjčit od mamky, tak jim ty peníze dal, aby si půjčovat nemusely. Dále popsal, že holkám masíroval záda, když byly do půl těla, ale proto, že holky chtěly namasírovat bolavá záda.

Až dosud se jednalo o bezúhonného člověka, který neměl v rejstříku trestů ani v evidenci přestupků žádný záznam.

Podezřelý se výše popsaného chování dopustil, což bylo prokázáno výpověďmi nezletilých děvčat i výpovědí jejich matky, která popisovala změny v chování děvčat, včetně jejich odmítavého postoje k návštěvám u babičky. Provedeným šetřením nebyl zjištěn žádný motiv nezletilých, který by mohl vést k jejich nepravdivým výpovědím.

Podezřelý svým jednáním naplnil jednak znaky skutkové podstaty zločinu pohlavního zneužití dle § 187 odst. 1 trestního zákoníku, kdy prokazatelně věděl, že obě dívky jsou mladší 15 let, a skutku se dopustil v době, kdy byly nezletilé svěřeny jeho doзору, tudíž jsou naplněny i znaky kvalifikované skutkové podstaty dle § 187 odst. 2 trestního zákoníku. Svým jednáním obviněný dle názoru policejního orgánu naplnil znaky skutkové podstaty ohrožování výchovy dítěte dle § 201 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku, kdy je prokazatelně sváděl k nemravnému životu a shora popsaným jednáním mohl bezpochyby ohrozit mravní vývoj nezletilých. V takovém jednání pokračoval po delší dobu, proto je věc posuzována i dle odst. 3 písm. b) tohoto zákonného ustanovení.

Za výše uvedené jednání byl obžalovaný odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání pěti a půl roku a k výkonu tohoto trestu byl zařazen do věznice s ostrahou.

Výše byly popsány dva případy kazuistik, kdy v obou případech šlo o zločin pohlavního zneužití dítěte dle § 187 trestního zákoníku a přečin ohrožování výchovy dítěte dle § 201 trestního zákoníku. V obou případech byly poškozenými nezletilé děti. V prvním případě byli poškozenými dva chlapci a ve druhém případě dvě dívky. Kazuistiky byly zcela anonymizovány, jediné, co bylo zmíněno, byl věk a pohlaví dětí. Právě v těchto případech se využívají všechny dostupné možnosti, jak provést výslech dítěte tak, aby se již dále neprohlubovalo trauma z jeho předchozího prožitku a aby se co nejvíce podařilo eliminovat následky těchto činů na psychice dítěte. U obou výše popsaných případů kazuistik byly pro výslech použity speciální výslechové místnosti a odborně vyškolený personál pracovníků SKPV.

Závěr

Je zřejmé, že výslech dítěte zapojeného do trestního řízení představuje mimořádně náročný a složitý proces, zejména pokud je nezletilý v roli oběti trestného činu. Vyšetřující osoba čelí značnému tlaku – musí zajistit důležité paměťové stopy potřebné k objasnění případu, přičemž prioritou zůstává ochrana psychického zdraví dítěte a minimalizace stresu, kterému je vystaveno. Přestože úplné vyloučení sekundární viktimizace považuji za nereálné, lze ji alespoň částečně zmírnit profesionálním přístupem a odbornou kvalifikací vyšetřovatelů. Klíčovou roli zde hraje účast na specializovaných školeních a využívání manuálů a interních směrnic, které upravují postupy policie a vyšetřovatelů. Kromě odborných znalostí jsou pro práci s dětskými oběťmi zásadní i osobnostní rysy, jako jsou empatie, citlivost a trpělivost.

Dětská sugestibilita bývá často argumentem obhajoby pachatelů, přičemž výpovědi nezletilých jsou kvůli ní stále předmětem pochybností. Nicméně je třeba si uvědomit, že žádná věková skupina není zcela odolná vůči vnějšímu vlivu. Přijetí zákona o obětech trestných činů představuje významný krok vpřed v oblasti ochrany a práv obětí.

Plné pochopení situace druhého je možné pouze tehdy, pokud se dokážeme vžít do jeho postavení. Věřím, že právě to je něco, v co dětské oběti doufají – že budou vyslechnuty, pochopeny a že jim bude poskytnuta pomoc, kterou potřebují.

Tato práce zdůraznila význam citlivého a profesionálního přístupu při výslechu dětí, kteří se nacházejí v roli svědků, obětí nebo dokonce pachatelů trestných činů. Analyzovány byly nejen klíčové aspekty psychologické a kriminalistické povahy, ale také právní rámec, který stanoví podmínky této specifické formy dokazování.

Jednou z hlavních výzev při výslechu dětí je zohlednění jejich mentální a emoční vyspělosti. Děti často podávají výpovědi pod vlivem stresu, který může zkreslit jejich schopnost pravdivě reprodukovat události. Práce proto upozorňuje na nutnost speciální přípravy vyslýchajících, včetně psychologické podpory a využití vhodných technik komunikace.

Dalším důležitým faktorem je prostředí, ve kterém výslech probíhá. Speciální výslechové místnosti, které připomínají dětské herny, mohou pomoci zmírnit stres a vytvořit důvěryhodnou atmosféru. Tento typ prostředí také umožňuje minimalizaci sekundární viktimizace dětí.

Tato práce také zdůraznila potřebu multidisciplinární spolupráce mezi kriminalisty, psychology, pedagogy a právníky. Každá z těchto profesí přináší do procesu důležitý pohled, který může napomoci nejen k lepší ochraně práv dětí, ale i k efektivnějšímu vyšetření případu.

Na závěr lze konstatovat, že správně vedený výslech dětí může přispět k objasnění skutkového stavu bez větší viktimizace dítěte. Doporučení formulovaná v této práci by mohla přispět ke zkvalitnění procesů a zároveň k lepší ochraně práv těch nejzranitelnějších.

Cíl, který jsem si při zpracování této práce stanovil, byl naplněn. Věřím, že se mi podařilo vytvořit ucelený přehled, který může sloužit jako užitečný studijní materiál nebo základ pro další odbornou publikaci určenou nejen pro policisty, ale i pro další pomáhající profese.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. **BERNE, E.** *Jak si lidé hrají*. Vyd. 2. (V Dialogu 1.). [Litvínov]: Dialog, 1992. 194 s. ISBN 80-85194-52-X.
2. **ČAČKA, O.** *Psychologie dítěte*. Tišnov: Sursum, 1994. 112 s. ISBN 80-85799-03-0.
3. **ČÍRTKOVÁ, L.** *Forenzní psychologie*. Vysokoškolské učebnice. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4.
4. **ČÍRTKOVÁ, L.** *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 439 s. ISBN 978-80-7380-213-4.
5. **ČÍRTKOVÁ, L.** *Policejní psychologie*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. 318 s. ISBN 978-80-7380-581-4.
6. **ČÍRTKOVÁ, L.** *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. 160 s. ISBN 978-80-262-0582-1.
7. **ČÍRTKOVÁ, L.** *Základy psychologie výslechu*. Kriminalistický sborník, 2000. roč. 44, č. 3. s. 29-34.
8. **DAVIDO, R.** *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. 205 s. ISBN 978-80-7367-415-1.
9. **DOHERTY-SNEDDON, G.** *Neverbální komunikace dětí: jak porozumět dítěti z jeho gest a mimiky*. Praha: Portál, 2005. 197 s. ISBN 80-7367-043-7.
10. **DUNOVSKÝ, J.; DYTRYCH, Z.; MATĚJČEK, Z.** *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995. 245 s. ISBN 80-7169-192-5.
11. **FARKOVÁ, M.** *Dospělost a její variabilita*. Psyché. Praha: Grada, 2009. 136 s. ISBN 9788024724805.
12. **GILLERNOVÁ, I.; BOUKALOVÁ, H.** *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Učební texty University Karlovy v Praze. Praha: Karolinum, 2006. 280 s. ISBN 80-246-1293-3.
13. **HELUS, Z.** *Úvod do psychologie: Učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Grada, 2011. 317 s. ISBN 978-80-247-7200-4.
14. **JELÍNEK, J.** *Trestní právo procesní*. 5., aktualiz. vyd., V nakl. Linde 1. vyd. Praha: Linde, 2007. 749 s. ISBN 978-80-7201-641-9.

15. **KADANÍK, J.** *Psychologické aspekty taktiky při výslechu občanů na celní správě.* Masarykova Univerzita, Fakulta sportovních studií, Katedra společenských věd ve sportu, Brno. 2008. 66 s.
16. **KOVÁŘ, P.** *Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva.* Jessenius. Praha: Maxdorf, c2008. 296 s. ISBN 978-80-7345-161-5.
17. **MATIÁŠEK, J.; BÁRTA, B.; SOUKUP, J.** *Psychologie a výslechová praxe.* 1. vyd. Praha: Orbis, 1968. 250 s.
18. **MATOUŠKOVÁ, I.** *Aplikovaná forenzní psychologie.* Psyché. Praha: Grada Publishing, 2013. 304 s. ISBN 978-80-247-4580-0.
19. **MUSIL, J.** *Kriminalistika.* Praha: Naše vojsko, 1994. 269 s. ISBN 80-206-0423-5.
20. **MYNAŘÍKOVÁ, L.** *Psychologie lži.* Psyché. Praha: Grada, 2015. 200 s. ISBN 978-80-247-5472-7.
21. **NĚMEC, M.** *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti.* Praha: Policejní akademie České republiky, 2003. 136 s. ISBN 80-7251-141-6.
22. **PAVLOVSKÝ, P.** *Soudní psychiatrie a psychologie.* Psyché. Praha: Grada, 2001. 180 s. ISBN 80-247-0181-2.
23. **PETERSON, L. W.; HARDIN, M. E.** *Děti v tísní: příručka pro screening dětských kreseb.* Praha: Triton, 2002. 141 s. ISBN 80-7254-237-0.
24. **PIAGET, J.; INHELDER, B.** *Psychologie dítěte.* Vyd. 6., V této edici 1. Klasici. Praha: Portál, 2014. 144 s. ISBN 978-80-262-0691-0.
25. **PJEŠČAK, J.** *Kriminalistika: Učebnice pro právnické fakulty.* 3. vyd., v Našem vojsku 2. přeprac. vyd. Praha: Naše vojsko, 1986. 297 s.
26. **PLŠKOVÁ, A.** *Desatero pro zásadní používání loutek Jája a Pája.* Kriminalistický sborník. 1995. roč. 39. č. 5.
27. **PORADA, V.** *Kriminalistika.* 2. [díl]. Olomouc: Univerzita Palackého, 1995. 121 s. ISBN 80-7067-465-2.
28. **PÚRY, F.** § 102 [Výslech dítěte]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, II, III.* Cit. d. 1499 s.
29. **SMÉKAL, V.** *Transakční analýza, příručka.* Brno. 2001. 36 s.
30. **SPURNÝ, J.** *Psychologie výslechu.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 160 s. ISBN 978-80-7380-153-3.
31. **STRAUS, J.** *Kriminalistická taktika.* Vysokoškolské učebnice. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 278 s. ISBN 80-86898-40-7.

32. **STRAUS, J.** *Úvod do kriminalistiky*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 173 s. ISBN 978-80-7380-367-4.
33. **VÁGNEROVÁ, M.** *Vývojová psychologie I*. 1. díl, Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. 468 s. ISBN 8024609568.
34. **WEISS, P.** *Sexuální zneužívání dětí*. Grada, 2005. 264 s. ISBN 978-80-247-6372-9.

Elektronické zdroje

1. **HULAN, T.** *Pražská policie v těchto dnech otevřela další speciální výslechovou místnost* [online]. Policie České republiky, 7. 2. 2019 [cit. 21. 2. 2025]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prazska-policie-v-techto-dnech-otevrela-dalsi-specialni-vyslechovou-mistnost.aspx>.
2. **MARTYNKOVA P.** *U výslechů pomůže speciální pokoj* [online]. Ehutnik.cz, Tábor, 2018 [cit. 21. 2. 2025]. Dostupné z: <https://www.ehutnik.cz/zpravy/u-vyslechu-pomuze-specialni-pokoj>.
3. **POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY.** *Zvlášť zranitelné oběti* [online]. 5. 3. 2023 [cit. 21. 2. 2025]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/zvlast-zranitelne-obeti.aspx>.
4. **WIKIPEDIE.** *Psychoanalýza* [online]. [cit. 21. 2. 2025]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Psychoanalýza>.

Legislativní dokumenty

1. Srov. § 92 odst. 1 a § 101 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů, byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- vnitřní informační systémy Policie ČR
- vlastní zdroje

Seznam zkratek

OSPOD – orgán sociálně právní ochrany dětí

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Speciální výslechová místnost.....	40
Obrázek 2 – demonstrační panenky „Jája a Pája“	42